

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

MÅNADSBLAD FÖR SOCIALA OCH LITERÄRA INTRESSEN

UTGIFVET AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET.

MARS 1886.

INNEHÅLL:

Sjelfhjelp i form af sjukhjelp.

Uttalande om kvinnofrågan.

Ellen Fries: En sjelfbiografi från sextonhundralet (forts.).

Gerhard Tun, Till Sveriges kvinnor. Poem.

M. H., Hvarföre böra kvinnor deltaga i valet af Stadsfullmäktige.

Uttalanden för och emot idéen om en värnpligt för kvinnan i form af sjukvård.

Teatervän, m. fl., Från scenen. I. Hur man gör godt, af A. Ch. Edgren.

II. Ensam, af Alfhild Agrell. III. Carmen.

Hvarjehand kvinnofrågan.

Märkligare tidningsartiklar under Februari månad.

Korrespondensafdelning.

Bilaga: *Fredrika-Bremer-Förbundets berättelse för första året af dess verksamhet 1885.*

Obs! Med Dagny följer »Meddelande till allmänheten angående Reformdräkten».

Pris pr årgång: { För Förbundets medlemmar kr. 2,50.
För icke medlemmar » 4,00.

Korrespondens-afdelning.

Från Dagny till —a—n. Svar på er fråga, »hvarföre vi ej yrka på införande af kvinnans politiska rösträtt ännu».

Att nu, då *det stora flertalet* äfven af oss bildade kvinnor ännu ådagalägga så ringa allmän anda, så outvecklade begrepp om samhällsförhållanden och politik samt sådan liknöjdhet för den kommunala valrätt, som vi egt sedan mer än tjugo år, fordra för oss äfven *politisk rösträtt**) vore, i Dagnys tanke, detsamma, som att göra oss till verktyg i partiernas tjänst, och dertill anser oss Dagny för goda. Hon vill yrka på politisk valrätt för oss först då, när vi blifvit i stånd att uppskatta värdet af ett sådant förtroende samt mäktiga att begagna den rätten sjelfständigt och på eget ansvar.

Att bereda oss för denna höga framtidsuppgift är en af Fredrika Bremer-Förbundets uppgifter. — Mera i annan form framdeles.

Till Fru H.

Det har gjort mig ett stort nöje att emottaga det första numret af er nya tidskrift Dagny, och jag vill med nöje uppskrifva den på min byteslista, i det att jag sänder eder »the English woman's Review». De reformer Ni förfäktar äro just desamma, som min Review hufvudsakligen afser, och jag hyser föga tvifvel, att Ni inom några år skall hafva tillfredsställelsen att se ansenliga förbättringar gjorda i kvinnans ställning. *De svenska kvinnorna stå redan långt högre med afseende å uppfostran, eganderätt och äfven kommunal rösträtt än kvinnorna i något annat land i Europa* och mycket olika den tiden, då Fredrika Bremer först väckte kvinnofrågan till lif. Vi hafva ert sällskaps stiftarinnas porträtt (sändt till oss af Fru Hjerta-Retzius) som en af prydnaderna i Sällskapet för kvinnans rösträtt byrå vid Parlamentsgatan i London.

Jag har länge hört talas om Fru A:s författareskap och tillfälligtvis sett några af hennes bref.

Första häftet af Dagny synes mig vara mycket intressant, i synnerhet artikeln om sjelfhjelp och Topelii poem till Emma Åström. Det skall göra mig ett stort nöje få edert förbunds första årsberättelse. —

Carolina Ashurst Biggs, Redaktör.

Från Dagny till »Sann vän och god Svenska».

Då Ni, ehuru åberopande Dagnys löfte att öppna en afdelning för korrespondens mellan sina läsare, likväl ej begagnar Er deraf, utan i stället vänder Er direkt till Red., vill hon ock med några rader besvara Ert bref.

Men hvilken mängd af klagomål! Skada blott, att ej Dagny finner sig träffad af ett enda! De »allt för påtagliga missgreppen af unga Dagny» förvandlas nemligen vid närmare beskådande till lika många misstag af den unga Svenskan. Så finna vi, att ej Dagny, men väl Ni sjelf, »så i hast skyndat till dagens värf, att toilettens detaljer blifvit försummade» och »smycket» rent af glömdt. Ty vill man, som Ni, sätta sig på domaresätet, bör det förnämsta smycke hvarmed man pryder sig heta »lugn och noggrann pröfning». Men denna juvel har Ni lemnat så obegagnad, att Ni t. ex. den 26 Febr. skarpt förebrår oss, att ej ha anmält M. Langlets bok »Döttrar och mödrar», ehuru densamma varmt berömmade anmäldes i Dagnys nära 14 dagar förut utkomna Februariummer. Vidare var det ock litet svårt för *Hilarion*, att i sin artikel »Den literära venstern» etc. omnämna Karl Karlssons »En mot tio», då han skref sin artikel för Dagny före denna broschyrs utlemnande i bokhandeln. Dessutom anser säkert Karl Karlsson sjelf ingalunda (såsom Ni) sin kritik vara så »uttömmande», så »snillrik», att han ej gerna ser att andra uttala sig i väsendtligen samma anda som han

*) Att undantag förefinnas inom mindre kretsar af den radikala venstern och den hög-konservativaste högern, der visserligen allmänandan och de politiska in-tressena vaknat, upphäver icke det allmängiltiga i Dagnys påstående.

Sjelfhjelp i form af sjukhjelp.

Det gifves förpligtelser, som äligga hvarje menniska, men om hvilka ungdomen för det mesta lemnas i okunnighet och hvilka de äldre blott allt för ofta åsidosätta. Till dem hör pligten att bevara helsan.

Väl är det sant, att helsovårdspligten någon gång kan komma i konflikt med högre pligter, hvilka nödga till dess åsidosättande. Men för att kunna falla utslaget i sådana konflikter måste man åtminstone hafva insett att helsans vidmakt-hållande är en pligt och icke uppfostras, såsom ännu i dag sker, till liknöjdhet för dess enklaste kraf eller i den öfvertygelsen, att sjelfförsakelsen på detta som på andra områden är särskildt för qvinnan pligten »quand même.»

Hur långt och i hvilka motsatta riktningar denna asketism drifves, är fast otroligt. Så — för att taga blott ett par exempel — anses det ju inom den förnäma eller rika världen vara en pligt äfven för äldre personer att offra sig sjelf och sin helsa för sällskapslivets alla fordringar, och detta ännu när nöjet förvandlats till leda. Inom arbetets verld åter betraktas det såsom beundransvärdt, när en lärarinna eller en kassör lefver på half kost och arbetar äfven om nätterna för att sätta sin bror i tillfälle att följa sin smak för krigaryrket, eller för att tillåta en syster att lemna ett anspråkslöst praktiskt yrke, hvori hon är duglig, och i stället låta henne egna sig åt en så kallad »högre» bana, för hvilken hon föga passar.

Att man inför sådana och andra förhållanden har pligter till sig sjelf, hvilka, också de, kunna åläggas försakelse af hvad som vore oss kärt eller angenämt, det hafva vi ännu ej fått klart för oss.

Mycket vore att säga om dessa förpligtelser, både ur moralens och nationalekonomiens synpunkt, men vi måste här stanna vid att antaga såsom en obestridlig sanning, att *hvarje menniska är skyldig att taga värd om sin helsa för att framgent kunna gagna med sin verksamhet samt hjälpa sig sjelf och de sina i stället att falla dem eller samhället till last.* Blott i för-

bigående må påpekas, att kvinnorna hafva i vår tid en särskild förpligtelse i detta hänseende, emedan de, genom att vanvårda sin helsa och bortslösa sina krafter, äfventyra, icke allenast sin egen framtid, utan ock sina medsystrars. Det är ju nämligen ganska vanligt, att man förklarar kvinnan icke ega kraft nog till ett regelbundet och uthållande arbete af något slag; och gifva vi fortfarande, genom försummad helsovård och oförnuftigt arbetssätt, bekräftelse åt detta påstående, så skola vi dermed stäcka hvarje sträfvan för kvinnans framåtskridande, samt bringa hela kvinnofrågan i fara att gå upp i rök. *

Men, å andra sidan, låte vi ock fullständigt öfvertyga oss om pligten att vårda helsa och krafter, och fylde vi denna pligt så troget, som förhållandena möjligen medgäfvé, så vore dock dermed icke nog gjordt. Sjukdomar kunna komma oförvållade, när vi minst vänta dem, och med dem komma lidande, arbetslöshet, utgifter, och i släptåg härmed, för den obemedlade, *nöd*, ofta så svår, att den hindrar tillfrisknandet, och så långvarig, att den ej på årtal kan helt öfvervinnas.

Att i helsans dagar trygga sig mot denna nöd är helsopligten n:o 2.

Medel härtill erbjuder försäkringsväsendet, denna mäktiga nutids idé, hvilken, rätt anlitad och tillämpad, skall komma att i framtiden ersätta det offentliga fattigvårdsväsendet med sjelfhjelpsväsendet, förbyta nödfallsåtgärder i förtänksamhetsåtgärder, samt, i stället för tillfälliga bidrag eller allmosor af arbetsgifvaren, ålägga denne årliga bidrag till sina arbetares sjukfalls- eller ränteförsäkringsinsatser. Kort sagdt, för att försäkra oss mot de ekonomiska svårigheter, som följa af sjukdom, bjuder oss pligten och klokheten i förening att inträda som delegare i en sjukhjelpskassa, beräknad för den lefnadställning vi innehafva och de yrken eller tjänstebefattningar, åt hvilka vi egna oss.

Idéen är på detta område icke ny. »Sjuk- och begravningslådor» hafva länge funnits i Stockholm och i samma syfte verka för närvarande ett stort antal liknande föreningar. Såsom ett litet exempel på de bättre må här nämnas »Vänskapsförbundet», stiftadt 1865, hvilket har ett kapital af 40,000 kr. och som under år 1880 utdelade i sjuk- och begravningshjelp samt understöd 9,429 kr. för 163 personer. *Stockholms arbetarförenings sjuk- och begravningshjelpsfond*, stiftad 1862, har ett

* Läsaren hänvisas till en liten norsk skrift i detta ämne, väl värd att läsas och behjertas.

kapital af 13,255 kr. och utbetalade under år 1880, alltså efter 20 års verksamhet, ej mindre än 29,048 kr. i sjukhjälp samt 3,450 kr. i begrafningshjälp.

Men om alltså idéen icke är ny, har den dock haft en ytterst begränsad tillämpning. Så hafva alla sjukhjelpskassor nästan endast omfattat handverkare och manliga kroppsarbetare; sällan nog hafva ens deras hustrur varit inberäknade. Kassor, gemensamma för män och qvinnor, lära icke heller vara lämpliga, emedan medellifslängden är olika för män och qvinnor och i följd deraf beräkningarne icke kunna uppgöras efter samma norm.

Den första sjukhjelpsförening för qvinliga arbetare i Stockholm var, så vidt vi känna, *sömmerskornas*, upprättad år 1880 af fru Elisabet Nyström, född Rosenius, samt af henne fortfarande med största omsorg och bästa framgång vårdad och ledd.

I följd af en riksdagens skrivelse, framlagd på förslag af en framstående riksdagsman i andra kammaren, är, som bekant, en stor komité tillsatt för att utreda frågan om arbetares försäkring mot sjuk- och olycksfall; men om qvinliga arbetare dervid också komma i åtanke, har man sig ännu ej bekant. *

Visst är, att *för den bildade qvinnan, som arbetar för sitt eget eller de sinas uppehälle, aldrig hos oss funnits någon utväg att tillförsäkra sig hjälp vid inträffande sjukdom.* Detta är dock för henne, i fullt lika hög grad som för någon annan klass, både ett behof och en pligt.

För att motsvara detta behof och möjliggöra uppfyllandet af denna pligt har *Fredrika-Bremer-Förbundet* bildat sin *sjukhjelpskassa*, hvars stadgar meddelats i föregående numret af Dagny och äfven skall medfölja förbundets årsberättelse samt tillhandahållas å dess Byrå.

Kassan är afsedd för lärarinnor och alla andra svenska qvinnor, hvilka äro med dem ungefärligen likställda och hvilkas sysselsättning icke är för helsan ogynsammare än lärarinnans.

I kassan kan alltså den qvinliga skriftställaren, bokföraren, artisten och brodösen, likasom husmodern, föreståndarinnan

* Hur väl det behöfdes känner litet hvar, som i någon mån följt våra qvinliga kroppsarbetares öden. Här blott ett exempel. En helt ung, vekt bygd flicka, anställd vid en tvättinrättning, ålades en allt för tung börda af våta kläder att bära upp i torkvinden och blef deraf så förstörd, att hon aldrig mer kunde arbeta. Utskrifven från sjukhuset såsom obotlig, lefde hon likväl ännu ett par år i det fattiga hemmet till tunga för de sina och utsäglig plåga för sig sjelf.

för barnhem och inackorderingshem, qvinliga bank- och postbiträden, m. fl. inträda med samma rätt som skolläraryninnan, guvernanten eller lektionsgifvaren.

För dem, som ega några tillgångar utöfver arbetsinkomsten, eller, såsom ej sällan händt, lefva fritt i föräldrahemmet, bör ingen svårighet uppstå vid att inträda i sjukkassan och der nedlägga de stadgade afgifterna; och som dessa för all framtid blifva lägre, när man inträder vid unga år, så är det allt skäl att med första besluta sig. För de många, som arbeta hela dagen mot otillräcklig lön, blir det ofta bittert svårt. Men *svårare* är dock att, när sjukdomen kommer, ega ingen tillgång, ingen läkare, kanske ingen annan sjukvakt än den bleka nöden.

Komma vi en gång så långt, att arbetsgifvaren erkänner sin pligt att deltaga i sina arbetares sjukfalls-försäkring, så är mycket vunnet. Till dess måste vi, på bekostnad af ända till den minsta prydnad eller förströelse, bereda oss för sjukdomstiden.

Det är dessutom icke endast den betingade hjälpen af ett visst belopp i veckan under visst antal sjukdomsveckor, som kassans delegare kunna emotse. När kassan det tillåter eller med densamma förenade fonder uppnått ett visst belopp, kan styrelsen bevilja tillfälliga understöd bl. a. äfven till sådana delegare, hvilkas helsokick kräfvcr en hvilotid för återvinnande af förlorad arbetskraft och förekommande af svårare sjukdom.*

Årsafgifterna äro, såsom nyss antyddes, ställda efter graderad skala i förhållande till inträdesåldern, hvilket gifver kassan största möjliga trygghet. Men skulle de i framtiden befinnas onödigt höga, är det ingenting, som hindrar att genom ändring i stadgarne minska dem.

Kassan erbjuder obegränsade tillfällen för förmögna och frikostiga personer, hvilka deltaga för den arbetande qvinnans ofta tunga lott, att genom gåfvor eller testamentariska donationer understödja kassans vackra ändamål.

Men icke nog härmed; *äfvén den fattiga delegaren blir välgörare*. Hvarje hennes årsafgift blir en hjälp för lidande medsystrar, då hon sjelf är nog lycklig att ej behöfva taga kassans — det är de öfriga delegarnes — hjälp i anspråk.

* Så har den ofvannämnda sjukkassan för sömmerskor redan efter några års verksamhet föröridet år anordnat ett sommarhem på landet, der de klenaste delegarne turvis kunde hvila upp sig några veckor.

Detta är en af de stora sidorna i associationens idé, att hon ej blott ger oss medel i hand att i större mått än eljest vore möjligt främja vårt eget bästa, utan derjemte tvingar, eller rättare bereder oss glädjen att i samma mått kunna tjena våra medmenniskor.

Fredrika-Bremer-Förbundet har tagit till en af sina uppgifter att på olika områden göra också qvinnan till bärare och brukare af associationens mäktiga idé. Måtte det lyckas! Och måtte särskildt den nybildade sjukhjelpskassan omfattas med det förtroende den förtjenar!

* * *

Till de personer, Fru Elisabet Nyström, född Rosenius, samt herr professor P. G. Rosén, hvilka offrat tid och möda för planens uppgörande och stadgarnes utarbetande, hem-bäras här Förbundets hjertliga tacksägelser.

Uttalande om qvinnofrågan.

I Hamburg hafva under vintern flera föredrag hållits rörande qvinnofrågan, bl. a. ett af en högre embetsman, juris doktor *Schwabe*, »Om qvinnornas ställning i staten och inför lagen». Föredraget inleddes med följande behjertansvärda ord:

»Qvinnorörelsen, som dagligen tillväxer i allvar och vigt, låter sig lika litet ignoreras som bortresoneras, än mindre kan den skaffas ur vägen genom tomma doktriner eller spott och hån. Det gäller derföre att rätt fatta den i ögat, att rätt pröfva den och, för så vidt den synes berättigad, bidra till dess lösning». Talaren vidrörde derpå de särskilda moment i nutidens kulturlif, som invercade på qvinnofrågan. Först gäller det anskaffandet af livvets nödortf och sedan det lämpliga användandet af qvinnornas inneboende krafter. Det problem man dervid har att lösa är ett dubbelt, först att hjelp räcket, att hindren undanröjdas och att fördomarna öfvervinnas; men sedan att könets värdighet och egendomligheter få blifva oantastade. Stort är antalet af dem, som tillbakavisa qvinnan till hemmet, som vilja stämpla hvarje utom detsamma gående verksamhet och hvarje utanför äktenskapet, barnauppfostran och hushållsbestyren liggande kallelse som oqvinlig, okristlig och otysk, och som anser qvinnofrågan öfverhufvud som ett tecken till vårt folks urartande. Dessa män måste man gifva svar på tal. Qvinnofrågan är till sin ekonomiska och pedagogiska sida ett fullt berättigadt socialt problem, som, rätt förstådt, har till hufvudsyfte det tyska *hemmets uppbyggande* och den tyska *familjens bevarande*.

En sjelfbiografi från sextonhundraålet.

Meddelad

af

Ellen Fries.

(Forts. från föreg. häfte.)

Emellertid började Gustaf Horn att fria till *Sigrid Bjelke af Åkerö*, dotterdotter till Riksskattmästaren Bengt Gabriellsson Oxenstierna. Fru Ebba var ej nöjd dermed och sade, att Agneta stält till det för att få en styfemor, som hon kunde »leka med».

Strax min h. far begynte till att fria, begynte också min ostadiga lycka till att ändra sig, och det blef åter knappare för mig, men så var jag ej ovan dervid. Mig tycktes det därför ej heller underligt, utan lät jag mig allt nöja dermed, ty jag viste väl, att det inte annars skulle gå för mig. Tillföre hade min h. far ingen kärare än mig, och har han fått en kärare, så var jag inte heller så enfaldig, att jag inte kunde göra mig den räkningen, att det icke kunde annat vara, än att det kärast var, det fick också det mesta och det bästa, och jag det som öfver blef. Så gaf jag mig till freds dermed, allenast jag hade min h. far. Sedan kom jag hem till min mormor och var hos henne till min h. fars bröllop.

Anno 1643 den 20 april blef min h. far förlofvad i Riksskattmästarens hus, och strax derefter den 9 juli stod hans bröllop i Stockholm. — Jag var annars mycket lustig och glad, att jag icke aktade, hvad mig gick öfver, utan jag var lika token, men den dagen var mig omöjligt att *ej vara bedröfvad*, ehuru väl det förtröt mig mycket, att alla märkte det, och att jag icke den gången som alltid kunde bita in min sorg. Så frågade mig några, hvi jag inte var så lustig och glad den dagen som alltid, och jag sade, att jag icke kunde veta, men så hade jag denna dag ej orsak så mycket till att glädja mig, efter jag ser en annan står i min mors ställe, det jag heldre hade önskat, att min egen mor hade stått, men efter intet annat kan vara, så vill jag önska, att hon som står der måtte blifva god, ty annars hänger på denna dagen all min lycka och olycka till en tid.

Agneta var sedan hos sin far och sin styfemor, och fick knappt besöka sin mormor. När föräldrarna vistades i Stockholm, »gästade» de hos fru Ebba.

Som Gud alltid har skickat mig *henne* till en stor och odrägelig plåga, så försummade hon sig icke heller nu, ty nu tyckte hon väl

det var tid för henne till att hjälpa mig fort ur askan i elden. Hon lade mig för den skull mycket ondt till både hos h. far och styfemor, *sade*, att de intet skulle kosta så mycket på mig, ty det gjordes intet behof, och så begynte åter min mycket svåra lycka till att blifva mig mycket tung på nytt igen. Men, ehvad mig gick emot, så lät jag aldrig någon märka det, så någon såg, att det gjorde mig ondt, och talade inte heller om det för någon menniska hvarken för morfar eller mormor, utan när de frågade mig, huru mig gick hemma, sade jag, att allt väl gick det mig. — — — — —

Så bet jag i mig, hvad jag hade i mitt sinne, och sang alltid: »Alle min sorger dem träder jag under min fot, ju mera jag nu sörjer ju mera går mig *emot*». — — — — —

Jag var så mycket ung och lell kunde så väl skicka mig i min sorg och såväl dölja det, som så hårdt och tungt låg i mitt hjerta, att det har måst brista i mig, men jag dansade och sprang allt för ett, som en galen get och lät intet bekomma mig, ty jag hade ett sådant inbundet sinne, att jag ingen menniska ville låta se, hvad mig gick emot, och att jag aktade det. Jag satt mången gång så hjertelig bedröfvad, att mitt hjerta måtte brista, när jag kom i hug all min förra olycka och sedan min korta lycka och nu åter min nya olycka.

— — — När jag kom i min säng, och alla de andra lågo och sofvo, då betalte jag med mina arma ögon allt det mig hade gått emot, och för att jag hade gladt mig om dagen, så grät jag om nätterna. Ingen viste att jag grät utan min piga. Henne klagade jag min nöd för, och för ingen annan än den samma pigan, som jag hade med mig från min mormor, och hon var all min tröst.

Men i oktober blef Gertrud sjuk, och fick ej stanna qvar.

Så måste jag mista min goda piga, antingen jag ville eller inte, — och fick ingen annan igen, utan måste lita på min styfmors pigor. Så vet Gud, huru riktigt det gick till för mig; när hon skulle kläda på mig eller laga något åt mig, så fick hon andra sysslor till att göra, och under tiden fick jag väl gå från den ena och till den andra och bedja, att de ville fästa i en nål på mig eller tvätta ett kläde åt mig, och fick ändå ingen till att göra det. Men så länge min mormor var i Stockholm, lät jag göra allt i hennes hus, men dess emellan gick det galet nog för mig. Jag hade ingen, den jag kunde klaga för, utan Gud allena, och Han gaf mig ett godt tålmod, det jag ock rätt hjerteligen bad Honom om. — — — — —

Jag blef så blek och mager, och ingen viste hvad mig fattades, men eljest hade jag dem väl, som buro tidenderna fram och aktade med all flit efter mig, hvad jag tog mig före både natt och dag, ty

jag låg i min styfmoders förmak,¹ och der lågo hennes pigor inne med, så att jag ingenting i denna världen fick tala eller göra, det de icke sade min *styfmor*, och så fick hon veta, att jag så mycket grät. Hon sade det för min goda vän fru Ebba Leijonhufvud, som alltid var på min sida, och hade hon mig för, hvarföre jag grät om nätterna, om jag tyckte, min styfmor var mig allt för from. Men jag sade, att hon var god nog, och jag grät inte annat än öfver min stora olycka, att jag så bittig har måst mista min mor. När jag kommer henne i hug, eller jag ser, huru det går dem, som mor ha emot mig, som ingen har, så är det mig omöjligt, utan jag måste hemligt gråta deröfver, och har för den skull aldrig velat gråta uppenbart, att jag icke skulle göra någon förtret med att jag så grät, det jag inte kunde ändra. Då svarade mig fru Ebba och andra flere, att det inte var sant, att jag grät efter min s. mor, ty jag har väl hunnit till att gråta ut i de 12 år, som hon varit död; ty var min gråt inte deraf, utan af blott infödd arghet och ondska, den som så stor var hos mig, att hon ej var så lätt till att klå ur mitt elaka hufvud och sinne. Sedan skylde hon mig för annat mera, att jag grät, och sade dertill: Din gråt kommer en god del deraf, att Cruusen* skall draga bort, men det är en fåfång sorg för dig, ty du skall aldrig få honom. Gud vare mitt vittne, att jag var så oskyldig, att jag aldrig grät af ondska eller för någöndera sak, som hon skylte mig för. — — — När jag såg, att jag intet vann eller uträttade med min myckna gråt, mera än att jag förderfvade mina goda ögon, så befalde jag Gud alltihop och gaf mig rätt väl tillfreds med allt, hvad Gud ville lägga mig på, — — — samt var försäkrad i mitt hjerta och själ, att Han visst i sinom tid skulle gifva mig glädje och hvad mig gjordes behof, och kastade jag fördenskull all min omsorg på Honom; och sökte jag nu i dessa mina unga och vedervärdiga år till att kunna skicka mig både i mot- och medgång och till att låta mig nöja och vara tillfreds med Guds vilja.

Anno 1644, skulle, till följd af fiendtligheterna mot Danmark, Gustaf Horn draga ned åt danska gränsen. Hans familj följde honom till Jönköping, dit de anlände den 23 jan. Familjen kvarlemnades der, när Gustaf Horn for att i Ver-namo mönstra sina trupper. I Jönköping vistades också Agnetas moster, Karin Oxenstierna, gift, såsom ofvan nämndt är, med Johan Jespersen Cruus, en af deltagarne i kriget.

Det var svåra veckor för Agneta, ty styfmodern och mostern drogo sällan jemt, och flickan kom »emellan två eldar». Mostern var missnöjd, om systerdott-ern ej besökte henne, och styfmodren misstänkte henne oskyldigt att gå med sqvaller till sin moster. Agneta valde dock af två onda ting det som syntes henne minst ondt och blef hemma. Styfmodern gjorde Agneta många förebråelser,

* Det är första gången detta namn nämnes i anteckningarne. Lars Jesper-son Cruus f. 1624. Han deltog sedan i danska kriget 1643—45.

sade, att hon var så bitterligt ond, att hennes make inte fans, och att Agneta var så oaksam, att hon tappade bort hvad hon fick, men Agneta mente, att »det var ondt till att tappa bort», ty hon fick aldrig något af styfmodern, inte något »så stort till linklär, som stick i mitt öga». Agneta beklagade, att hon varit en sådan narr, att hon ej tagit mer, när hon kunde få något, ty nu voro alla »de elaka klutarne» utslitna, så att hon såg ut som »den fattige skökelub». Styfmodern beklagade sig öfver Agneta för alla och äfven för fru Karin.

En dag, när jag kom till moster Karin, begynte hon om morgonen till att banna mig intill aftonen. Hon for så ut mot mig, att jag icke skulle vara vatten värd, och kallade mig alla de onda namn, som hon viste, och sade till mig: ett sådant ettert ondt as och afskrap, som du då är, du vore icke värd till att lefva sedan till att vara född af sådana dygdiga och fromma föräldrar, som dina voro. När det blir folk af dig ditt slöke ¹⁾, så bli mina gamla skor nya. *Hon sade*, att jag aldrig vore värd den styfmoder, som jag hade, utan jag skulle hafva en som flådde mig hvar dag, som fru Ebba gjorde, när jag var hos henne. Mycket annat sade hon åt mig, det mig bet så hårdt i mitt hjerta, att det har mest Brustit. Ehvad hon sade, så kunde hon inte banna mig såvida, att jag svarade henne ett ord på allt hvad hon sade åt mig — utan jag teg och grät, att jag har måst blifva dervid och bad Gud så innerligen i mitt hjerta, att Han då en gång ville se på min stora jemmer och eländhet och göra derpå en ända, på hvad sätt Honom tacktes. —

När jag inte svarade, så hade hon inte mera till att säga, och så måste hon om aftonen vända igen. När hon hade lyktat sin näsa för mig, steg jag upp och bød henne fara väl och tackade henne för god välplägning, som jag hade fått hos henne. Jag tänkte i mitt sinne, visst skall det både regna och snöga förrän jag kommer igen, det jag ock höll ord, ty jag gick icke dit mera, ehuru väl vi lågo i en byggning. När jag kom hem, så var det inte bättre för mig der, men så brukade hon inte heller mun på mig utan satt och förtalte både mig och allt mitt moderne — — och har jag mycket hellre sett, att jag hade suttit midt på Vettern på isen. — — Så var det inte nog med detta larmet för mig, utan Gud skulle sända mig ändå en större plåga eller hvem det var, som sände mig den elake *Erik Sparre* * på halsen. — — Jag ville ingalunda hafva honom, och var han mig så mycket emot, att jag hellre såg skam än honom; var den menniskan mig till så stort besvär, att jag

* *Erik Sparre Larson* f. 1624, Kammarjunkare, slutligen president i Åbo Hofrätt. † 1673.

I ett bref fr. Erik Oxenstierna till Agneta, dat. Reval den 20 dec. 1646, (Eriksbergs Arkiv) kallar Erik honom »den lesbite Sparre» och frågar, om Agneta är allt jemt lika missnöjd med gubben sin. I samma bref klagar han öfver, att ej Agneta eller hennes vänner skrifer till honom, men jag vet väl, tillägger han, »att lättjan är den planet, som regerar i Eder jungfrukammare».

inte kan säga. — — Jag led så mycket för hans skull, efter jag inte kunde bringa öfver mitt samvete att blifva kär åt honom, och lell ville de, att jag skulle säga honom ja. — — Han skref mig alltid till, och jag svarade honom aldrig. Jag tog aldrig ens i hans bref utan bad min styfemor behålla både karl och bref.

Den 16 maj drog Horns familj från Jönköping ned åt Halland, der Gustaf Horn var med armén; vid Halmstad voro de mycket nära den fiendtliga hären.

Vi kunde grant se, huru de spelade med stycken från staden på de våra, och tyckte jag, att det gick rätt lustigt, men de andra voro mycket rädda. Min styfemor och hennes systrar gräto och föllo på knä och begynte till att läsa, men jag log åt dem och tyckte, det var inte tid nu till att gråta, när de så lustigt sköto och slogo på pukor. Nu skulle jag vara glad med dem, som så glada äro. Ju mera de sköto ju lustigare tyckte mig det vara, och lät jag inte skrämma mig med det första larmet, som kom på, utan jag lagade, att jag kunde få se huru det gick an; det var min glädje.

Agneta berättar nu vidlyftigt, huru elden bröt ut, den 28 aug., när högqvarteret var i Skräffinge, och huru hon höll på att blifva innebränd, derföre att hon var allt för modig och blott »log åt» elden. Denna tog dock snart öfverhanden, och Agneta blef med stor nöd räddad af Kapten Magnus Stake, som »tog mig i mina två hårlockar och drog mig ut», men hennes lilla hund brann upp. Agneta gömde sig sedan under ett äppleträd, och det var en stor uppståndelse, då hon var försvunnen. Gustaf Horn letade i hela lägret, och Staken var förtviflad. Först när elden var slut, kröp hon fram. Sedan lågo de i 14 dagar i tält, trots att kölden var rätt skarp. Danska hären låg midt emot och när det sköts, trillade kulorna »in i tältet till oss». Efter att sedan vistats en tid i Landskrona, då Agneta fick en styfbror, som dock snart dog, for hon med fadern till Engelholm, der de äfven lågo midt emot den danska hären. Emellertid började fältsjukdomen rasa, och morföräldrarne blefvo mycket oroliga för Agneta. Mormodern ville ock gerna ha hem Agneta, efter hon ej hade någon »jungfru» hos sig, af hvilken hon kunde ha »ro». Fadern tyckte dock det var svårt skiljas från henne, och till och med styfmodern mistade ogera hennes glada sällskap. Sjelf ville Agneta på inga vilkor lemna krigsskådeplatsen, der hon fann det helt lustigt. Hon blef dock tvungen dertill och lemnade »i karrét» Engelholm den 12 nov. åtföljd af två sekreterarhustrur. Resan var dock förenad med många besvärligheter. Vid Lagaholm skenade hästarne, och hon hade så när fallit i strömmen, då de nog inte fått igen henne, såsom hon sjelf säger, förrän i »laxkaret», men tack vare knektarnes raskhet blef hon räddad. Vid Westerås gick karréten sönder, och hon måste fara i bondkärria; först den 9 dec. kom hon till Stockholm. Sedan vistades Agneta ett år hos morföräldrarne. »Låte dem länge lefva mig fattig barn till hugnad», tillägger hon.

Anno 1645 i september månad kom min morbror Erik hem från Frankrike. Jag var mycket glad deråt, ty vi höllo träfflig mycket af hvarandra och gladdes båda af allt vårt hjerta, att vi fingo se hvarandra med hälsan och lifvet. Han var mig mycket nyttigt på den tiden, efter jag för ingen annan tordes klaga min sorg än för honom. Han tröstade mig alltid och gaf mig goda råd, huru jag skulle bära mig åt, när det kom allt för tungt på mig, bad mig, att jag skulle göra, som jag alltid har gjort, vara tålig och bida; Gud skall väl hjälpa dig.

Emellertid kommo föräldrarna ifrån danska kriget. De gästade i fru Ebbas hus och togo flickan till sig. Det var henne till större plåga än någonsin, ty hon hade blifvit öfvertalad af fru Ebba »samt med goda ord och somt med onda» att till hälften lofva Erik Sparre sin hand; hon vågade icke säga nej utan hänsköt saken till fadern.

Ville jag mycket hellre mista mitt hufvud, än jag ville vigas vid honom, och när jag såg honom hos andra, som midt för mina ögon gjorde gäck af honom, tänkte jag i mitt sinne: Herre Gud, hvad skall du göra med den der hasenberger, så led var han för mina ögon. Jag tordes lell inte en lång tid tala om det, men alla kunde väl se, att jag inte kunde lida honom. — — — — —

Satte jag mig i sinnet, att ingen människa, hvem det ock vore hvarken skulle kunna locka eller trufva mig der till, helst då min morfar och morbror de höllo mig ryggen fri, ty de ville inte gerna, att det skulle ske. — — Jag var nu mina 16 år, så att jag nu något så när sjelf kunde märka och döma, hurudan den kärleken var, som kom af en hjertelig oskrymtad kärlek, eller om kärleken mera var för andra orsaker, ty jag var inte så enfaldig, att jag inte både kunde se och viste, att han mera älskade mig derföre, att han mente till att få pungen full med mig och till att komma sig fram för min skull, än för den stora kärlek den han drog till mig, som var torr och ringa nog; *det* hans *slägtningar* ock läto mig förstå, att när han skulle få mig, så skulle han lösa sin fars hus in derpå. Jag svarade: få först, få sedan. Sade fru Ebba en gång åt mig: »Du skall inte hafva Cruus, utan han skall hafva en fattig jungfru, och du skall hjälpa en fattig karl i sadeln.» — — — — —

Så gjorde allt sådant mig ännu galnare och ledare vid honom (Sparren), och i synnerhet efter de ville bjuda till att först locka mig dertill, och sedan, när det inte tog tag, ville de trufva mig, det jag icke gerna lät göra, kosta mig hvad det kunde. Jag tyckte det gick mig sjelf mest och närmast an, och när alla andra gingo derifrån, så var jag lell bunden vid siken²⁾ att blifva derhos, antingen det var ondt eller godt, ty det var icke hästebyte. Jag måtte väl se mig före, hvem jag lofvade mig åt, och att det måtte vara en sådan, att mitt sinne och hans kunde komma öfverens, och det gjorde icke dennes sinne och mitt, ty det var som dag och natt. Min h. f. gaf mig ändå fjorton dagars tid till att betänka mig. Emellertid talte jag med min morbror, och han gaf mig det rådet, att jag skulle säga kort nej, så slapp jag. Sedan gingo vi upp på slottet till en dans, och då Sparren skulle dansa, så stulo de bort hans svärds balja så han dansade med bara värjan, och alla logo åt honom och sade åt mig: Så, min rätt goda vän, se huru de göra narr af din fästeman.

Det förtröt mig så, att jag har mest spruckit, ty jag må bekänna, jag var en jungfru, som var temligen stor i mitt sinne och dyr på mina varor, att den som ville hafva dem, han skulle inte låta göra narr af sig. — — — Och i samma stunden kom han och bjöd mig i dans, och jag ville inte gå med honom utan bad skam gå med honom, när han så låter göra narr af sig, ty jag var icke sinnad till att gå med en tocken som han var. Derpå svarade han: Jag tänker I är galen, och jag svarade: det är en af oss båda, men gör Er ingen sorg, I ska aldrig få den sorgen till att hålla den galna. Kom så en annan, den jag strax gick med, men jag tänkte: äter han detta i sig, så äter han väl upp mer. — — — Drottningen frågade honom: kunnen I lida, att en annan dansar med Er fästmö, och med Er vill hon icke dansa? Han gick till min styfmor och frågade henne, om jag var klok i afton eller hurudan jag var. När vi drogo hem om natten, begynte min styfmor till att berömma den andra, som jag dansat med, tocken vacker karl det var, men jag märkte strax oråd, ty jag var dem för klok, så de kunde ej lura ut mig, utan hvad jag tänkte, så teg jag med. Men det gick allt ut på, att de skulle höra, hvad jag höll af honom, derföre svarade jag: Så hvit sate har jag sett förr, och gått om, utan att se på den, och inte har jag denna gången talt så mycket med honom, att jag om honom kan säga mycket. Emellertid såg jag inte min fästman. Efter några dagar sade min styfmor: hvad tyckten I om den I dansaden med på slottet, var han icke en vacker karl? Jag svarade, ja, k. m. han gick väl till, men hade han varit en soldat, så vore han väl till mer behag, men efter han inte är det, aktar jag honom inte, och hon svarade mig: Er fästman är ingen soldat, och I mån icke tänka till att få taga någon annan än honom. I måste slå soldaten ur Ert hufvud, ty det är fåfänga tankar; det blir intet af. Jag svarade, det har ingen fäst oss båda, och gick ut ifrån henne. När jag kom ut, sutto pigorna och taltes vid, att min h. f. skulle till Tyskland till armén, och sade åt mig, att vi få bröllopp, innan vi draga bort, men jag sade, det skall aldrig ske, utan jag vill draga med min h. f. och se, hvar jag kan få mig en braf soldat på min arm. Då svarade mig en gammal hustru, som var hos min mor: hvar sedan villen I göra af fästemannen, I hafven här hemma; menen I, att han så släpper Er? Derpå jag svarade: den ger jag fanen; haken hin håle har fäst oss båda, och är ingen rem så hårdt tillknytt oss emellan, att jag icke mycket lätt kan lösa upp den. Jag tänker aldrig taga mig annan man än en soldat. Då sade hon, jag skall klaga på Er för frun, om I talen tocke der; menen I, att inte alla veta, att I gören det för Cruusens skull, och det veten I aldrig går an. Löp

för herrn med, sade jag, och för hvem I vill; så visst som Gud lefver, skall jag aldrig viga vid Erik Sparre, och vill jag heldre dö; men om det blir med Cruusen eller en annan soldat, så är det lika och kommer Er inte vid, men så mycket som I vet, den andre vill jag inte hafva, ty jag vill ingen hafva, som låter göra narr af sig. Käringen sprang strax upp och in till min styfemor och sade: nu vill jungfrun öfvergifva Erik Sparre och vill hafva en soldat, hvar hon ock tager honom, och sade alla mina ord för min mor. Då svarade min mor: ja, tro I mig, att Cruusen ligger henne i sinnet, nu sedan hon hörde, att han lefde, kanske att de hafva något hemligt sig emellan. Nu vill hon öfvergifva den andra, men det går henne inte an; lika hvad hon svär, hvarken skall hon få öfvergifva den här eller skall få den andra». När min far kom, så sade hon för honom strax det samma, och så kom det i ljuset, det jag i två år hade dragits med.

Så kom min h. far till mig och frågade mig, om det var sannt, att jag ville öfvergifva honom (Sparren), och då svarade jag: ja, jag kan icke längre dölja utan måste bekänna sanningen, att jag aldrig har haft i mitt sinne till att ega honom, och det jag härtill har måst låtit mig behaga, har jag måst gjort af en barnslig räddhåga. Jag har inte torts säga Fru Ebba Leijonhufvud emot, ty hon har både öfvertalat och skrämt mig så, att jag har bedt henne svara, hvad hon ville. Men nu när jag kommit till bättre förstånd och ser honom hos andra, och det i synnerhet, att han låter göra narr af sig, det jag tycker skulle vara allt för svårt för mig. Jag bad min h. far i all ödmjukhet för Guds skull förskona mig från honom, så ville jag som en ödmjuk dotter, det jag ock var skyldig att göra, lyda min h. far så länge jag lefde, men i detta bad jag före, att min h. far ville låta mig råda, efter det ock gick mig mest och närmast an. Då blef min h. far mycket ond på mig, och frågade mig, hvem som var orsaken dertill, att jag ville öfvergifva Sparren, och att den som gjorde narr af honom, han vore väl sjelf en större narr. Jag skulle inte låta irra mig, utan han ville äntligen, att jag skulle hafva honom, om jag ville eller inte; efter han var en så from man, att han icke gjorde någon menniska emot, så hoppades han visst, att han (Sparren) skulle blifva from emot mig; jag svarade derpå, att hvad det kom vid, att han var så from mot andra, så rådde han intet om många, och att den som är allt för god emot andra, så är han värst emot den, han mest råder om. Dessutom kunde jag inte bringa öfver mitt sinne att säga honom ja och ett godt ord. Min h. far frågade mig dock, hvad det måtte vara för en soldat, som mig så mycket låg på sinnet, efter jag hade sagt, att jag ville öfvergifva honom för en soldats skull, och sade äntligen,

att det vore väl Cruusen, men skulle jag icke billa mig in, att jag någonsin skulle få honom eller någon, som jag härefter gerna ville hafva, efter jag icke ville hafva den här, — — — — derpå jag svarade, att hvad den soldaten vidkommer, så har det varit mitt narri, och har jag, så sannt som jag lefver, icke till det ringaste ment Cruusen dermed. Om han är lefvande eller död, det vet jag inte, och gör det mig vid denna tiden rätt lika, och har jag ännu icke sett någon, den jag rätt fullkomligt vill göra till herre öfver mig. Bad jag för den skull, att m. h. f. inte ville fatta de misstankar till mig, att det sker hvarken för hans eller någon annans skull utan blott derföre, att jag aldrig kan tvinga mitt sinne till att blifva kär åt honom. Jag *frågade*, om det icke skulle vara m. h. f. en stor sorg att se mig vara bunden vid den jag har en hjertlig leda till, ty vill jag gerna se, att m. h. f. har goda vänner, men inte med min egen odrägliga vedervärdighet. Hoppas jag, att ingen skall vara så tokig, att man förtänker h. f. derföre, utan jag vill taga allt på mig. Men hvad det vidkommer, att jag aldrig skulle få den, jag sjelf behagade, så vill jag gerna låta mig nöja dermed och bli ogift, så länge jag lefver, ty till att bli hos den, jag inte gerna vill hafva, så länge jag lefver, det gör jag inte. — — — — Min h. far sade, betänk dig i natt och efter han är här, så låt dig icke märka, att du icke vill hafva honom. Jag svarade derpå, att det är allt redan betänkt, och kommer inga andra tankar i mitt hufvud, och till att ställa mig väl emot honom är mig omöjligt. Hade jag redan så halft öfvertalat min h. far, men fru Ebba, som alltid var mig emot, bad min h. far, att han icke skulle låta mig råda. När jag kom ut och satte mig till att sy, och Sparren satte sig hos mig, bad jag honom för Guds skull, att han icke ville se på mig, utan gå från mig, ty jag kan icke lida Er hos mig, och tog jag en hel slef med vax, som stod och sjöd på elden, och kastade efter honom, och hans handskar, som han fick mig, kastade jag i elden. Min morbror log så hjertelig, och den andra (Sparren) gick till min f. mor och frågade henne, om jag var rasande eller inte. Hon svarade, Gud vet hvem som går åt henne, men sen sade hon honom hela händelsen. Han gick dermed bort och kom aldrig mer till mig. Han sände både den ena och den andra till mig, men det var allt lika godt, och stod fru Ebba mig utur viset hårdt emot, ty hon var min största plåga, som hon alltid har varit, allt ifrån jag låg i lindan.

Fru Ebba brydde henne för Cruusen, sade derjemte, att han hade en fästmö, så hon kunde inte få honom.

Jag svor, att *han* aldrig var i mitt sinne, och paste jag rätt äfven så litet på honom som på någon annan. Jag vet, Gud som alltid sørjt för mig,

han ger mig väl ock en god man, och blir jag inte gift, så blir jag inte knekt. — — — Hon sade dertill åt mig, att om jag så skulle öfvergifva Sparren, skulle en man väl betänka sig till att begära mig, och hvar och en skulle hålla mig för en lättfärdig och ostadig jungfru, som icke håller något ord, utan vispar först med den ena och så med en annan. Derför bad hon min h. far, att han inte skulle vara from och låta mig råda, utan han skulle mans svara hvad han ville, så skulle jag väl låta mig nöja, om jag ville eller inte, ty det står inte väl, att en jungfru skall veta, hvem hon vill hafva. Derpå svarade jag, att hvad det vidkommer, att alla skulle kalla mig lättfärdig, var jag icke rädd därför, ty jag hade ett godt samvete, att hvarken han sjelf (Sparren) eller någon annan ärlig menniska kan med skäl säga mig någon lättfärdighet efter, ty ingenting är mig kärare än min ära. — — — Hölle jag det för en större lättfärdighet, om jag lofvade till att bli kär åt honom och bedrog honom, och kunde sedan aldrig lida honom, utan älskade en annan mer än honom, det jag visst gjorde; och jag skall aldrig säga ja, så visst som Gud lever. Om I än mot min vilja bringen det så vida, att vi sku stå för presten, så skall jag säga nej öfverljudt och skall aldrig komma i säng eller hus med honom. Men hvad min ostadighet vidkommer, vet jag ej hvad orsak de hafva till att skylla mig därför, efter jag aldrig har låtit *honom* behaga mig. Om han kan bevisa mig, att han har gifvit mig i de här två år, han har gått här, den ringaste ting, att jag har lofvat honom en bokstaf, som jag har skrivit honom till, eller *han kan säga*, på hvad ställe jag var, när jag gaf honom handen derpå, att jag ville vara stadig, så vill jag gerna göra allt det som de vilja. Ingen kan säga, att jag har vispat hvarken för den ene eller den andre, dertill sitter min näsa för högt. Jag kan försäkra min f. m., att jag är så stor i mitt sinne och för så dyra varor, att den, som dem vill köpa, han måtte rätt dyrt betala dem och göra sig omak nog och buga sig väl direkt för mig. Dertill skall han älska mig af allt sitt hjerta, förrän han får många goda ord af mig, därför, den som inte vill begära mig, så må han låta bli.

Jag har heller icke behof till att skynda mig så mycket, om det icke är utur viset godt, ty jag är ju ej så mycket gammal, att jag är rädd att åren skola förtaga, och är dertill ett enda barn, så att min h. far väl måtte se, hvem han gifver mig åt och inte i min ungdom förspiller min lycka och all min glädje.

Sedan kom Sparrens syster till Agneta, »den 18 om morgonen kl. 10», och frågade, om det var sannt, att hon ej ville hafva hennes bror. Agneta tog då mod till sig och svarade, att hon »aldrig lofvat Sparren sin tro, utan det hade endast fru Ebba gjort, och jag beder dig tala aldrig mera derom, ty det är omöj-

ligt, att det sker.» Fru Ebba får svara för hvad hon gjort. Äfven hon brydde Agneta för Cruusen, men Agneta bebyrade, att hon i detta fallet var oskyldig.

Dermed slapp jag all min sorg, som jag hade så länge dragits med. Hvad jag slitit i de två åren, det vore en hel bok till att skriva om, men när det nu var bestämdt, var jag så glad och begynte till att sjunga och dansa. Och min styfemor sade åt mig; »Gud bevare mig så lustig I åren, hvad han I nu hört för goda tidender, efter I nu så dansen; så glad han I icke varit på lång tid». Derpå svarade jag: »jag må väl nu vara glad, när min glädje är kommen på post ridande hem, som har varit borta i tre år för mig. Har jag i de två åren intet haft stor orsak att vara glad, efter jag har antagit, att min glädje ej skulle komma igen. Rätt nu på timmen kom den hit till mig, och om jag inte dansar idag, så dansar jag aldrig, och denna dag skall jag skriva upp i mitt hjertas almanacka.»

När fadern på middagen kom hem, berättade styfmodern, att Agneta nu gjort slag i saken med Sparren och sedan varit helt glad.

Då svarade min h. far: »har hon det gjort och sagt, är det mig rätt ledt, att det icke har skett förr. Nu lära alla säga, att det skett för Cruusens skull, efter han är kommen ridandes på post ifrån Kalmar och är kl. 10 inkommen i staden i dag. Han har hälsat mig på slottet och på stund kommer han hit och vill hälsa dig, få nu se, huru de hälsa hvarandra.»

Agneta, som nu kom in, frågade hvem som var kommen, de svarade henne, att det var hennes fästman. Hon ville veta, hvem det var, och då man sade, att det var Cruusen, så förtröt det henne, att hon så »flitigt frågat», och hon sade: »hvem tro oss båda har fäst, och det är väl, att jag, en gång får se min fästeman.» Samma dag mötte hon honom på gatan, men talade ej vid honom. Agneta fick sedan mängen »skottekolf och förtretligt ord» för Cruusens skull, och hvem som talade, så ej blef Cruusens namn onämndt. Fru Ebba var ock utom sig för att Agneta afskedat Sparren, men Agneta var allt detta oakadt hjerteligt glad, emedan hennes plåga Sparren nu aldrig talte vid henne. (Forts.)

Massan af folket tager de ledare, som erbjuda sig. Det är måhända icke den minsta af dess olyckor, att den inga bättre kan få. *Charles Dickens.*

Öppet och ärligt bör talas, der det gäller ett folks väl. Man får der ej tala ett parti till behag. En sanning *måste* finnas, som är sanning för *allt* ärligt och förståndigt folk i alla partierna. *Per Wieselgren.*

Gå raka vägen! Och kan du en särskild gång icke finna den, så håll blott fast vid att vara uppriktig och sannfärdig i dina ord och handlingar, och du skall se, att vägen ligger rätt framför dig. *Henrik Hertz.*

1) Slöke = glupsk menniska.

2) Sik eller siker = illmarig menniska, lufver.

Till Sveriges qvinnor.

Hell svenska qvinna! Han randats, dagen,
Upp, jaga sömnen ur ögonvrån!

Den tid är kommen, den timme slagen,
Som länge bådades fjerran från.

Och låg du fjettrad i bojor tunga,
Upp, helsa frihetens dag, den unga!

Din dag det är.

Förspill ej dådlös din tid i drömmar,
I dunkel längtan, som ej får ro.

Stå upp! Känn kraften dig genomströmmar,
Och börja sjelf på ditt värf att tro.

Men vill du segra, får sjelf du strida,
Som sjelf ditt lidande du fått lida

I långa år.

Och flärdens, fördomens täta slöja
Beslutsam från dina ögon slit.

Lär dig att stå och ej blott dig böja,
Och fast och lugn till din rätt haf lit.

Sjelf plocka frukten, man förr dig räckte,
Din andes vingar, som förr man stäckte,

Spänn fritt till flygt!

Hell Sveriges qvinnor! I slutna leder,
Framåt i striden med höjdt banér!

Ert land har riktat sin blick på Eder,
I spänd förbidan på kampen ser.

Du unga modiga svenska qvinna,

Så visst som älska du kan och brinna,

Du segra skall.

Gerhard Tun.

Hvarför böra qvinnor deltaga i valet af Stadsfullmäktige?

I de flesta europeiska länder arbeta och agitera qvinnorna oförtrutet, men beklagligtvis ännu i allmänhet med föga framgång, för att komma i besittning af en rättighet så dyrbar som den, hvilken våra svenska qvinnor redan i mera än tjugo ar egt, men tyvärr så föga begagnat — rättigheten att deltaga i stadsfullmäktigeval. Ej ens i norra Amerikas Förenta stater har man — med blott några undantag — kommit så långt som hos oss. Så har t. ex. ännu blott för några veckor sedan en motion, angående den municipala (= kommunala) rösträttens utsträckande äfven till qvinnan, blifvit inlemnad till den lagstiftande församlingen i staten Newyork — med hvad utgång veta vi ännu ej.

I det demokratiska Frankrike arbetas oförtrutet år efter år på att få qvinnans municipala rösträtt erkänd. Många framstående qvinnor och män offra tid och krafter för detta viktiga måls uppnående, men ännu har man i sjelfva det radikala Paris ej kommit längre än att, då i sistlidne januari månad en petition ånyo framlades inför Paris generalråd med begäran, att qvinnorna måtte tillåtas afgifva sitt kommunala votum, beledsagade en viss monsieur Georges Berry det officiela referatet öfver petitionen med ett afstyrkande utlåtande, hållet i så råa och för qvinnans värdighet sårande uttryck, att vi här ej vilja upprepa desamma. Petitionen afslogs också med 37 röster mot 11.

I de många skrifter angående kvinnofrågans tillstånd i den gamla och nya världens olika länder, som tid efter annan utkomma, framhålles alltid vårt kära Sverige som ett af de land, hvilka i detta afseende gått i spetsen för civilisationen, och man skattar allmänt den svenska qvinnan lycklig att vara i besittning af en så betydelsefull medborgerlig rättighet.

Men huru är det hos oss? Värdera vi denna rätt? Visa vi qvinnor genom allmänt deltagande i de offentliga angelägenheter, vid hvilka vi, enligt lag, hafva rätt att göra vår mening hörd, d. v. s. såväl vid kyrko- och kommunalstämma som stadsfullmäktigval, *att vi äro värdiga det stora förtroende staten satt till oss, och att vi äro mogna för att än ytterligare få våra med-*

borgerliga rättigheter utvidgade? Vi frukta, att icke så är. Den svenska qvinnans allmänanda har ännu ingalunda nått den vakenhet och den styrka, som sig vederborde. Mer än ett lystringsord torde ännu behöfva utgå till Sveriges qvinnor, innan de *allmänt* lära inse, att det ej är nog med att »qvinnans dag» är kommen, utan att hon ock måste veta att verka »medan dagen varar»; att det ej är nog med att hafva fått en rättighet, man måste ock veta att begagna sig af densamma till sitt lands, sin orts och sina medmenniskors bästa. Tyvärr bekymra sig ännu de flesta qvinnor blott om sina egna små intressen och hvad värre är, de sätta en dygd uti att så göra, på sin höjd förbärande, »att folk och land med Guds hjälp styras oss förutan». Väl möjligt! Men af samma skäl kunde hvarje individ undandraga sig uppfyllandet af sin medborgerliga rösträttsskyldighet, sägande: »på *min* röst beror det ej». Ja väl! Det beror ej på *en* röst, ej på två, utan på mängden af röster. Men en pluralitet bildas just genom en och en och en. Och ej sällan ställer sig voteringen så, att en vigtig frågas öde kan bero på en enda röst mer eller mindre. Ingen god medborgare kan eller får derföre af dylika ömkliga eller andra lika litet vägande skäl hemta någon anledning att undandraga sig utförandet af denna samhällspligt, hvars vikt svårligen kan öferskattas. Särskildt borde de svenska qvinnorna anse det som en *hederssak* och en *tacksamhetspligt* att allmänt och på det aldram samvetsgrannaste sätt göra bruk af sin valrätt. Må de anse densamma icke blott som en *rättighet*, utan som ett i deras händer af landet nedlagdt dyrbart *förtroende*, för hvars användande i sedlighetens, nykterhetens, sundhetens och andra goda ändamåls tjenst, de bära ett drygt ansvar. Må de derföre frimodigt framgå till rösturnan, i stället för att likgiltigt och feigt hålla sig undan, vare sig nu att detta sker till följd af missförstådd blygsamhet, ett tomt eftergifvande för några mer eller mindre oförnuftiga eller fördomsfulla personers skefva omdömen, ett behagsjukt äflande efter att i några ytliga balkavaljerers ögon gälla för »äkta qvinnliga», eller under förbärande af bristande tid, under det tid till så mycket mindre viktigt finnes.

Dock — vi äro vana att tänka högt om vårt lands qvinnor och äro äfven nu öfvertygade, att det endast fordras, att de skola få ett klart och tydligt begrepp om denna pligts tillvaro och innebörd för att de också skola finnas villiga att fylla densamma.

Valet af stadsfullmäktige är af stor betydelse. Denna korporation utöfvar stadens samfälda skattpligtige innevänares beslutande rätt, pålägger dess medlemmar skatt och verkställer sina beslut genom sitt beredningsutskott samt genom en mängd under henne sorterande nämnder och styrelser, hvars medlemmar hon utser.

De angelägenheter, som sålunda direkt eller indirekt afgöras af stadsfullmäktige äro snart sagdt otaliga, af hvilka många på alla punkter beröra stadens innevänares säkerhet, helse och trefnad, ja, bland hvilka ej så få till och med lifligare beröra qvinnan än mannen. Och — för att nu börja med det rent yttre, det jemförelsevis obetydligare — är det ej särskildt för qvinnan, som har de husliga bestyren i sin hand, af stor betydelse att afloppsrör, vatten- och gasledningar hållas i godt stånd? Är det ej af vigt, äfven för henne, att gator och broar försättas i ändamålsenligt skick, att de äro väl stenlagda, upplysta och trygga både dag och natt. Har hon intet intresse af att den allmänna *sundheten* öfvervakas, att hälsofarliga födoämnen ej få utbudas till afsalu, att ämnen, som förpesta luften, bortföras och renhållningen noggrant skötes, att för helsan skadliga yrken öfvervakas, att boningshusen blifva i sanitärt afseende lämpliga, och att intet, som rör brandväsendet, försummas, att åtgärder till förekommande af epidemier eller till hämmande af för handen varande smittoämnens utbredning vidtagas o. s. v.?

Skulle det vidare ej, innan qvinnan sjelf, *såsom rätt och naturligt och i hög grad ganeligt vore*, får säte och stämma i *fattigvårdsstyrelsen*, på det ömmaste ligga henne om hjertat, att denna myndighet innehafves af personer, som väl fylla sitt ansvarsfulla värf? Borde hon ej vara angelägen att genom sitt deltagande i stadsfullmäktigeval få, om än på indirekt sätt, på denna viktiga myndighets tillsättande utöfva det enda officiella inflytande, som för närvarande står henne till buds?

Fattigvårdsstyrelsens uppgift är nemligen att taga vård om stadens fattiga och nödlidande, »sådana som genom ålderdom, sjukdom, vanförhet eller lyte äro oförmögna att genom arbete örvärfva hvad som oundgängligen fordras till lifvets uppehälle», att bestämma hvilka som skola komma i åtnjutande af fattighjelp och i hvad form denna skall gifvas; att hålla förteckning öfver understödstagare; att se till att understödet rätt användes, att öfvervaka det god och tillräcklig föda utdelas i fattighusen

samt att snygghet och ordning der råda; *att tillse att värnlösa barn få ej blott uppehälle och stadig bostad, utan kristlig uppfostran och undervisning*; att öfvervaka, att de, som mottagit dylika barn eller fattiga, sjuka och orkeslösa personer, mot dem fullgöra sina skyldigheter; att hemställa till samhället om åtgärders vidtagande för beredande af arbetsförtjenst under tider af betryck och arbetslöshet, sådana som den nuvarande o. s. v.

Är detta saker, som kunna vara utan intresse för någon qvinna med hjerta, och skulle det ej löna sig gå några steg eller uppoffra ett par timmar *en gång om året* för att få vara med om att bestämma öfver så viktiga angelägenheter?

Kommer så *nykterhetsfrågan*, denna i kvinnans om möjligt än mer än i mannens moraliska, sociala och fysiska välbefinnande så djupt ingripande angelägenhet, på hvars rätta lösning hemmens lycka och hela kommunens välfärd i så hög grad beror. Angående denna högviktiga fråga hänvisas till den ädle fosterlandsvännen M. Huss' märkliga skrift om Bränvinsmissbruket. Efter att hafva påpekat, hvilka ansträngningar vederbörande göra för att hindra och lindra sådana landsplågor som pest, hungersnöd och krig, utbrister författaren: »Men har då någon farsot under senast förflutna tider varit så olycksbringande eller visat sig till sina följder så förderflig som bränvinsmissbruket? Har någon hungersnöd bortryckt så många människor eller förnedrat samt så till själ som kropp förderfvat så många som bränvinsmissbruket? Hafva några yttre fiender så hotat svenska folkets sjelfbestånd, som den inre fienden bränvinsmissbruket nu gör? Nej, intet af allt detta. *Hvarföre företagas då ej några genomgripande åtgärder för att bekämpa och besegra denna inre fiende?*»

Inför en sådan allvarlig angelägenhet måste alla liknöjdhetens invändningar förstummas. Den, som här genom sitt votum kan uträtta något godt, men uraktlåter det, ådrager sig likavisst en skuld som den, hvilken positivt befrämjar det onda.

Hurudan skulle väl då den qvinna vara, som här ville svika sin pligt? Hvem skulle ej akta det för en förmån att med sitt votum bidraga till att hejda en nationalolycka? Väljen därför till stadens förtroendemän personer, som ifra för *nykterheten*. Om I ej kunnen taga reda på *något* annat om den blifvande kandidaten, så skaffen eder åtminstone visshet om huru vida han vill göra allt, som i hans makt står, för att bekämpa den demoniska dryckenskapslasten. På stadsfullmäktiges ini-

tiativ beror ju till ej ringa grad tiderna för försäljning af spirituosa, och vi veta, att en del herrar agitera för dessa tiders utsträckning. Det må kännas bittert för de glada Bacchusdyrkarne att få gå från sin kära toddy ett par timmar tidigare eller afhålla sig från glaset en stund längre på söndagen. Vi hysa dock intet medlidande med dem, ty de hysa intet medlidande med sig sjelfva. Låtom oss hellre genom en sund lagstiftning för dem fördröja inställelsen af de krämpor, som oundvikligen åtfölja omåttlighet i bruket af njutningsmedel.

Återstår nu ett annat af samhällets kräftsår *prostitutionen*. Denna står direkte under polisen, men antagligen kunde stadsfullmäktige äfven i afseende på denna förnedrande institution utöfva ett väl behöfligt inflytande till det bättre. Denna och öfriga sedlighetsfrågor komma *icke* att kunna lösas på ett med rättvisa och barmhertighet fullt öfverensstämmande sätt, förr än qvinnorna börja på allmänna angelägenheter utöfva det inflytande, som med rätta tillkommer dem och som så oundgängligen behöfves, men som de nu sakna, — åtminstone i vårt land mera till följd af egen likgiltighet och intresselöshet än som en följd af männens motstånd.

Utrymme och andra omständigheter tillåta oss ej att vidare utlägga skälen för qvinnors deltagande i val af stadsfullmäktige; det anförda må vara nog. Vi vilja blott ett ögonblick dröja vid en sista sak: *beskattningen*.

Skulle det så illa vara, att intet af ofvan anförda skäl förmar väcka våra qvinnor ur deras liknöjdhets sömn, så borde åtminstone tanken på *den egna pekuniära fördelen* åstadkomma en sådan verkan. Hafva ej våra debetsedlars slutsummor den sista tiden vuxit på ett rent af förfärande sätt, för att i år hafva nått en höjd, som ej vidare får eller kan öfverskridas? Är det ej af högsta nöden, att allra helst under närvarande tryckta omständigheter, då arbetslöshet och nöd äro rådande, till stadens styresmän välja personer, som ifra för *sparsamhet* med dess bebyggares penningar? Jo, visserligen.

Men invänder säkert mången: »Det är allt godt och väl, vi inse nog, att Ni har rätt, men *hvem skola vi då rösta på?* Vi känna ju ej till de respektive kandidaterna».

Härpå svara vi: I tidningarne uppräknas namnen på alla dem, hvilka äro i tur att afgå. Många af dem förtjena utan tvifvel återval, men säkert kunde en del ersättas af mera lämp-

liga personer. Att uppsätta en alldeles egen, själfständig lista är hvars och ens rätt, men leder vanligen blott till att ens röster bli »bortkastade», d. v. s. förblifva utan inverkan på valets utgång. Man har därför att först i tidningarne taga reda på de af de olika partierna förordade kandidaterna genom att läsa hvad som från de skilda lägren säges om dessa, och på det sättet söka få en så vidt möjligt är fullständig bild af den i fråga varande individens egenskaper och åsigt; vidare att genom samtal med personer, på hvars omdöme och karakter man tror sig kunna lita, ytterligare lära känna de män, på hvilka man anser sig böra rösta. Vanligen äro de personer, som ifrågakomma, allmänt kända, så att det ingalunda möter några oöfverstigliga svårigheter att få reda på deras större eller mindre lämplighet för det viktiga värfvet. Hufvudsaken är, att till stadsfullmäktige väljas omutligt *redbare, insigtsfulle, upplyste, frisinade, själfständige, för det allmänna bästa nitälskande män, som framför allt föra nykterhetens, sedlighetens, sparsamhetens och den allmänna ordningens talan.*

För öfrigt hänvisa vi till dels den »Anvisning för qvinnors deltagande i val af stadsfullmäktige», som sistlidet år utgafs af Fredrika-Bremer-Förbundet, dels ock till de »Upplysningar för inom Stockholm skattskrifna röstberättigade qvinnor», som utgifvits af ett annat sällskap här i staden och hvilka båda finnas att tillgå å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, den förra gratis och den senare mot erläggande af tio öre.

Ovanstående är skrifvet, visserligen närmast med afseende å det omedelbart förestående stadsfullmäktigevalet i Stockholm, *men — och derpå vilja vi fästa Dagnys läsares synnerliga uppmärksamhet — det gäller i lika hög grad ej blott om stadsfullmäktigevalet i alla Sveriges öfriga städer, utan med vissa modifikationer äfven i afseende å den kvinna så väl som man tillkommande rätten att deltaga i kommunal- och kyrkostämman å landet.*

M. H.

Uttalanden för och emot idéen om en värnpligt för qvinnan i form af sjukvård.

Den i Fredrika-Bremer-Förbundets meddelanden upptagna skriften: »Gifves det en värnpligt för qvinnan?» har varit utsatt för oväntade missöden och förvexlingar med anledning af ett privat uttalande i samma ämne. Den har derjemte, såsom var att vänta, framkallat

åtskilliga uttalanden dels från motståndare och dels från vänner af idén. Så har Redaktionen af Göteborgs qvinnotidning »Framåt» anfallit densamma, såsom innebärande ett brott mot den eviga freden, ett anfall, som Esselde i korthet besvarat i n:o 5 af Framåt, på samma gång hon erbjudit hvar och en af bladets läsare, som intresserar sig för frågan, att få ett gratisexemplar af skriften.

Till försvar för Esselde och hennes idé uppträdde mot Framåt Göteborgsposten med ett synnerligen godt anförande. Det står aftryckt i sista häftet af Tidskrift för Hemmet, och slutar med en önskan, att man måtte besparas »det föga uppbyggliga skådesspelet af en, qvinnorörelsen skadande och hämmande parti-schism, af en höger och en venster,» hvilken senare sida Göteborgs qvinnoförening då skulle omfatta, »för så vidt hennes tidskrift är hennes organ, ett väsendtligt uttryck för hennes åskådning.»

Slutligen har läkaretidskriften *Eira* ett uttalande om Esseldes skrift i den öfversigt af viktigare företeelser under året, som under rubrik: »*Annus medicus 1885*» inleder den högt aktade tidskriftens 10:e årgång. Det lyder, som följer: »Frågan om förbättrad sjukvård för massan af vår befolkning har under året från tvänne håll framställt och afhandlats, både af läkare och laici. Det första förslaget, framställt och motiveradt af prov.-läkare *Bergwall* och redan bekant för *Eiras* läsare, grundades på aflöning, reglementerad verksamhet och sträng kontroll från statens sida m. m.; det andra har till upphof den i vår kulturhistoria väl kända och framstående pseudonymen *Esselde* samt återfinnes i 27 årgången af Tidskrift för hemmet samt i Stockholms Dagblad för sistlidne 5 December och vill grundas på den känsla af humanitet och medborgerlig pligt, som förutsättes hos den svenska qvinnan, och som skulle drifva henne att, i analogi med mannen, åtaga äfven sig en »värnpligt.» »Det är inom *sjukvården*, som den svenska qvinnan skall aftjena *sin* »värnpligt», så lyder detta förslag, som måste djupt tilltala hvarje mennisko- och fosterlandsvän. I fred som i krig skall denna värnepligt få lika stor betydelse; den skulle skapa och underhålla en utbildad sjuksköterskekår, tillräckligt omfattande och utbildad för att tjena såsom cadre för de frivilliga skaror, hvilka måste anlitas i farans stund, fienden må komma under skepnad af en krigshär eller i formen af en farsot.»

»Se der», fortsätter *Eira*, »tankar, hvilka af de flesta läkare torde hel-sas med både tacksamhet och glädje. Båda förslagen innebära en finger-visning, i hvilken rigtning framtidens sjukvård kommer att gå. Må dessa idéer derföre skärskådas och utvecklas, så att deras förverkligande ej uppskjutes till senaste efterkommande, ty här föreliggande förslag *måste* på ena eller andra sättet finna sin lösning. Detta är endast en tidsfråga.» — — —

Till båda de värderade författare, hvilka sålunda tagit den unga värnpligtsidéen i sitt hägn, äfvensom till ledare och medlemmar af föreningen för sjukvård i fält, såsom Herr General O. Björnstjerna, Herr Öfverfältläkaren af Edholm, Herr Doktor Hülphers, kapten Björ-lin m. fl., hvilka skriftligen dels lemnat värdefulla upplysningar och dels uttalat uppmuntrande ord af sympati för saken, hembäres härmed ett hjertligt tack af

Esselde.

Från scenen.

I.

Hur man gör godt. Skådespel i 4 akter af *A. Charl. Edgren.*

Du klagar, att jag aldrig skrivit dig till ett ord om Fru Edgrens »*Hur man gör godt*», sedan det i höstas blef uppfördt på Nya Teatern. Det kommer sig deraf, att stycket för mig är osympatiskt och att jag ogerna yttrar mig om sådana literära akter, der jag icke kan tycka helt om något. Redan vid läsningen gjorde det nämnda stycket på mig ett visserligen i flera scener gripande, men dock motbjudande intryck. Det är utan tvifvel skrivet med stor talang, men det har lakuner, hvilka förtaga det djupare intresse, man skulle kunna erfara vid dess läsning eller åskådande. Kraft och skärpa samt en viss karrikerande qvickhet äro de förherskande dragen i framställningen, hvartill kommer en betydande förmåga att utsöndra just det stoff, som kräfvades för att rätt bjert framhålla den åsyftade tendensen samt en stor konst i stoffets användande. Men hvarje skynt af djupare, försonande humor saknas. För *det sköna* har förf:n på sin öfverfyllda scen icke en vrå öfrig, för *det goda* den minsta möjliga. Låt gå! tänker man; det är väl då *det rätta, det sanna*, som här skall uppvisas i hela sin omutliga stränghet.

Ja, låtom oss se till huru dermed förhåller sig. Hela skådespelet är ett verop öfver den orätt, som tillfogas den fattige af den rike, arbetaren af arbetsgifvaren. Det skärande veropet gör i vissa scener ett skakande intryck; och likväl lemnar det just vår rättkänsla otillfredsstäld.

Är väl förf:n själf i sin dikt mindre orättvis, mindre fången i fördomar, mindre hjertlös mot de varelser hon kallat till lif, än de damer och herrar ur den fina verlden, hvilka föras fram på scenen såsom orättvisans representanter? Så spörjer man sig själf redan, när man läst stycket. Och när man sett det från scenen och går hem, uppfylld af de stridiga intrycken från en verld, der den oäkta förnämheten, den öfverförfinade sinligheten och den sjelfviska rikedomens förts tillsammans med den oförvållade nöden, den af andras skuld framkallade förnedringen och den kränkta rättsinstinkten, så fortsätter man och frågar sig: Är verlden sådan? Sådan den här visar sig? Är detta att skildra »ur lifvet?» Eller har naturalismen blifvit onatur, realismen en idealism i svart? — — — Alla dessa frågor, min vän, får du själf besvara enligt din egen uppfattning och erfarenhet af lifvet. —

Huru detta manér att se och skildra förhållanden och människor uteslutande från skuggsidan griper omkring sig till och med bland dem, som sjelfva fördöma genren, har nyligen visat sig på ett öfverraskande sätt. Redaktionen af en ny tidning med prononceradt allvarlig riktning, har nämligen med anledning af Daniel Stens delvis ytterst klandervärda bok »Sämre folk», framlagt en i sitt slag lika misstecknad skildring af »våra moderna författarinnor» som Fru Edgren i sitt drama gifvit af medlemmarne af vår börd- och penning-

aristokrati, och den skildringen kan i ensidighet och hänfull qvickhet väl mäta sig med, om ej öfverträffa, hennes.

Jag skickar dig tidningen, och du kan sedan sjelf döma, om jag har rätt eller orätt då jag påstår, att, lika litet som förf:n till »Hur man gör godt» kan kännas vid den rätt karrikerade skildringen af »Våra moderna författarinnor», hvarmed ofvan antydda fromma pressorgan inledde sin literärkritiska verksamhet, lika litet kan »den stora världen» kännas vid den karrikatur af dess sällskapslif och familjförhållanden, som förf:n i det ifråga varande stycket ger. Enstaka lyten och missriktningar, som påträffas å ena eller andra sidan, må med allt skäl hållas fram till föremål för klander eller åtlöje. Men framställningar, som förmena sig kunna ådagalägga att *hela* den rika och förnäma världens lif, likasom å andra sidan *hela* det moderna författarinneskapet är lytt och skeft, de blifva i sin ordning och med fullt skäl föremål för klander och åtlöje.

Och hvad värre är: »det goda» man velat göra med sådana framställningar vänder sig till ondt. *Det är farligt att göra godt på bekostnad af sanningen, må vi därför nöja oss med att göra rätt.* Denna lärdom är den bästa behållning man har af fru E:s drama, och för den är man villig att förlåta många af dess orättvisor och öfvergrepp samt till det bästa tyda förf:ns afsigter.

Det faktum, att ett inhemskt drama med modernt samhällsupplösande tendenser gått öfver svensk scen, är visserligen egnadt att ingifva oro; och att det är skrifvet af en kvinlig författare, kan ej annat än stegra det sorgliga intrycket åtminstone hos personer, hvilka, som du och jag, väntat så mycket godt af den nya tidens qvinnor äfven på diktens område. Men kanske få vi ännu hoppas, att »Hur man gör godt» skrifvits, icke för att tjena klasshatet och våldet, utan för att varna för de jäsningsämnen, som ömsesidigt synd, den rikas så väl som den fattiges, hopat kring samhällets grundvalar och hvilka hota med förstörelse allt det bestående. Och i så fall vore ju stycket ett bättringsrop, väl värdt att behjertas. Hur gerna jag önskar, att den begåfvade förf:ns närmaste arbeten må visa, att mitt sista antagande är det rätta, behöfver jag icke säga.

II.

Ensam af Alfhild Agrell.

En högt aktad medarbetare har tillsändt Red:n följande uttalande om fru Agrells »Ensam». Vi anse oss böra meddela det här såsom ett uttryck af *en del* af allmänhetens uppfattning (eller missuppfattning?) af stycket, förbehållande oss att en annan gång få från *vår* synpunkt belysa detsamma.

Helt nyligen har i en af våra dagliga tidningar stått att läsa en uppmaning från några resande teatervänner — hvilka med stort intresse åskådat fru Agrells senaste dramatiska arbete »Ensam» jemte »En lektion», — att jemväl få bevista uppförandet af »Dömd», samma författarinnas, som vi tro, nästföregående sceniska produkt. Den eller de, som gjort sig till språkrör för denna begäran, hafva tvisvelsutän derigenom tillmöteskommit mångas önskan. »Dömd» och »Ensam» äro nemligen att betrakta som två facetter på samma diamant, två sidor af samma

sak. Rätt finnes ju i viss mån å ömse håll, men som med den äkta stenen: — allt beror på den synpunkt, hvarefrån den beskådas; der den ene ser ett gnistrande färgspel, finner den andre blott ett dunkelt glas.

Hvad särskildt beträffar »*Ensam*», hafva de flesta af våra tidningar och tidskrifter, under den senaste tiden, innehållit ofta ganska utförliga och i det hela mycket lofordande referat, och man torde därför våga antaga att styckets innehåll, de personer, som deri uppträda, de konflikter, som uppstå, och sättet huru dessa lösas, äro bekanta äfven för denna tidskrifts läsare.

Det problem, som ånyo förelägges åskådaren, rör den ansvarighet, som åligger föräldrarna i fråga om det utom äktenskapet, eller som det här preciseras: »utan äktenskap» födda barnet. Problemet är visserligen icke nytt; särskildt från Frankrike hafva flera, mer eller mindre djuptänkta, mer eller mindre upprörande dramatiska alster vädjat till vår medkänsla, och äfven på den nordiska skådebanan äro hithörande spörsmål icke främmande. Närmast ligger dock, så som nyss omtalats, sammansättningen af »*Ensam*» med »*Dömd*». Den ena pjesen kompletterar den andra, eller snarare, den visar oss huru den mångskiftande menniskonaturen ovilkorligen *måste* på mer än ett sätt besvara den fråga, samhället ställer till den ogifta modern: »hvem skall offras, du eller barnet?»

Frågan är grym, blifver mången gång i sina konsekvenser grymmare än medeltidens tortyr och, likasom denna, dess mera så, ju känsligare den organism är, som underkastas densamma. I »*Dömd*» vill modern offra allt, underkasta sig »skammen, förödmjukelsen» att bli »hustru åt en ohederlig man», för att »trasan» af det namn, som skulle skylla skammen, måtte från sonen borttaga bastardens brännmärke. — I »*Ensam*» anser Thora sig deremot lyda ett högre sedebud, då hon nekar att genom ett pro forma äktenskap med den numera enkling blifne mannen tillförsäkra dottern den legitimitet, som! af en fördomsfull verdslighet fordras för att hennes, dotterns, kärleks-idyll må kunna från dröm blifva verklighet. Många medlidandets tårar hafva egnats både Walborg och Thora, och mycken och rättvis indignation har drabbat de båda förförarne. Men har man verkligen alltid tänkt närmare efter hvart denna medkänsla leder och i hvad mån den är berättigad?

Om Thora Edlins föregående får man ej veta mycket. Utan att vara en kraftig och begåfvad natur, kan man dock svårigen arbeta sig upp så, som hon gjort det. De många och långa pröfningsåren hafva ju ock verkat uppfostrande — derom hafva vi ju doktors vittnesbörd. Så kommer hennes strid med protokollssekreteraren, och bekvinnelsen af hennes fall. Med fin takt hålles älskaren, förföraren, alltid frånvarande, *omtalas* endast i stycket, och Thoras fel sättes så att säga i paritet mot Ekskölds (protokollssekreterarens) af svartsjuk hämdkänsla dikterade förtegenhet. Förföraren är gift, och Thora hålles i okunnighet derom! *Derpå* skulle det alltså hufvudsakligen bero!

Jemförelsen med »*Dömd*» må ännu en gång återtagas. Walborg hade en god uppfostran, hon kunde ju till full belåtenhet fylla platsen som lärarinna i en professors familj; hon hade sin mor i lifvet och tyckes icke hafva varit alldeles utan medel till uppehälle, — och dock faller hon, efter en, som det synes, kort och flyktig bekantskap! — Thora gifver sjelf en förklaring, som dock är temligen oklar: huru hos henne kropp och själ inte följdes åt, huru hon väckte mannens hyllning, innan hon förstod hvad den betydde, hur hon blott väntade på det rika, underbara lifvet, som ej kom; och när det slutligen kom som befrielse, som hon kallar det, genom kärleken till en elegant, fadd »förförelsevan» man, — då stod hon försvarslös och hänvisar till rivalens *omenskliga* förtegenhet.

Här är, synes oss, ett allvarsamt och farligt missgrepp af den annars så begåfvade förf. Ju mera framstående och i följd deraf ju olyckligare offren skildras, ju mer föraktliga, ju uslare förföraren framträder, ju svårare har man att förklara och att förlåta fallet. Båda, man och kvinna, ha felat, båda må klandret drabba, men så som nutida förhållanden ställa sig, kan dock icke förnekas, att *hon* bör ha svårare att falla. — — — — —

Kärlekens gamla saga är ju evigt ung! Närmare omständigheter, huruvida frestelsen för den ena eller den andra kvinnan varit större eller mindre, om allt detta får man sällan något veta, men likväl falla, gudskelof, icke alla, likväl tro ej alla lika lätt på falska löften.

Det kraf på sanning, som likt en röd tråd genomgår hela fru A. Agrells skådespel, erinrar dock om ett gammalt ord, att högsta rätt kan vara högsta orätt. Rätt emot mig sjelf, sanning att ej vilja antaga en titel, till hvilken jag icke har s. k. laglig rätt, kan blifva grymhet, och, som det visar sig, gagnlös grymhet emot mitt barn. Yngvas, dotterns, sinne är nemligen, långt ifrån att vara höjdt och renadt af detta sanningskraf, hvarunder hon lidit så mycket, tvärtom så förbittradt, att hon visst icke motsvarar doktors beskrifning, att en sötare, bättre uppfostrad flicka icke kan finnas; och nuvarande innehafvarinnan af rolen lyckas icke heller att framställa en på annat sätt tilltalande bild. Fru Hvassers *Thora* täflar deremot med Herr Fredriksons *Doktor Sandén* om priset; båda äro förträffliga, och det är ett verkligt nöje att åhöra sådana dialoger som mellan dessa två mästare i replikens svåra konst. — Uppsättningen är i det hela lyckad, och då man lemnar teatern, höres, bland lifliga diskussioner om styckets innehåll, en allmän önskan att snart få återse ett nytt skådespel af samma förf. Ett mera tillfredsställande vittnesbörd om allmänhetens gunst kan väl näppeligen fås.

Teatervän.

(Insändt.)

III.

Bland de få operor, operetter eller lyriska stycken, hvilka öfver hufvud taget torde år ut, år in, kunna påräkna publikens gunst, står i främsta ledet *Carmen*. Kommer man som resande till hufvudstaden, är det alltid med tillfredsställelse man ser annonseradt detta stycke med Bizets omtyckta och välkända melodier, samt den lifliga, om ock just ej så glada libretton. Fru Edlings »*Carmen*» har ju ock, med allt skäl, blifvit erkänd som en af hennes bästa roller; och om det icke kan nekas, att konstnärinnans begåfning, hela hennes karakter visar åt helt annat håll, måste man så mycket mera beundra det resultat, till hvilket hon genom tvifvelsutän allvarliga och noggranna studier kommit; och om, enligt texten, den »*Carmen*», hon visar oss, icke är den, med respekt till sägandes »satunge», som egentligen afses, och till hvars knappast tvifvelaktiga karakter den verldsbeckanta habaneran i första akten i musikaliskt afseende så ypperligt gifver oss nyckeln, — så måste man dock, äfven med friskt minne af åtskilliga utlandets artister i denna rol, känna sig fullt tillfredställd.

Den inom pressen redan gjorda anmärkningen emot framläppandet på landets första lyriska scen af en toreador sådan som den nuvarande är fullt befogad. Deremot har man fåfängt väntat en lika väl behöflig anmärkning mot utförandet af moderns rol. Micaëlas parti innehafves f. n. af en artist, som under många år varit en s. k. grande utilité inom teatern och hvars röst, ehuru numera möjligen något skarp, dock märkvärdigt väl bibehållit sig. Micaëlas parti är, för att icke vara en primadonnas, bland de tacksammaste och hennes två nummer: duetten med José i första akten, och romansen i den tredje, hör man som oftast af åhörarne upprepas, »gnolas», som det heter, vid utgåendet, — ett säkert tecken, att de »slagit an» och stannat i minnet, äfven om icke applåder och dacapo-rop redan förut vittnat derom. Men då härtill kommer, att ifrågavarande artists såväl röstmedel som apparition i öfrigt äro fullt tillfredställande, frågar man sig hur det är möjligt att sjunga en romans för att uttrycka hur »allt mig förskräcker», hur »af skräck jag dö», utan ett enda pianissimo, utan knappast någon nyansering. Orden måste väl dock hafva något att betyda, och när man hör omtalas en moders bön och en ungdomskärlek, som hjälper öfver alla faror, samt slutligen hänvändandet till den Högstes beskydd, då tyckes verkligen själsrörelserna och skiftningarna deri ligga i så öppen dag, att åhörarne helt naturligt erfara och följa dem, i trots af framställarinnans likgiltighet för allt annat än det fullt klingande ljudet af sin egen stämma.

Mycket mera vore att tillägga, men tillsvidare må blott frågas, huruvida icke möjligt vore att undanrödja sådana små missgrepp, hvilka i många fall verka störande på det hela och förtaga ett annars godt intryck; och denna fråga framställas af många

Teater- och Musikvänner.

Hvarjehanda i qvinnofrågan.

Sverige: *Föreningen för värlösa kvinnors skydd*, som till följd af bristande framgång nödgats upphöra med sin verksamhet, har nu under en delvis ny styrelse omorganiserats »i ändamål att i första rummet verka på det uppvoxande släktet och att söka till ordning och arbete uppfostra sådana unga flickor, som sakna vård och skydd och äro i fara att duka under för frestelsen». För anskaffande af medel anordnas den 24 och 25 i denna månad en bazar å Stora Börssalen här i Stockholm.

Qvinnor i fattigvården. Östersunds fattigvårdsstyrelse har inkallat fem fruar att med råd och dåd biträda fattigvårdsstyrelsen.

Om *qvinnans rösträtt* förhandlades den 19:de sistl. februari å ett af allmänna rösträttsföreningen tillståndt sammanträde å Mose backe. De flesta talarne ansågo, att det skulle vara skadligt, om qvinnan finge rösträtt *nu*, så länge ännu »strecket» kvarstode och således »människovärdets pris räknades i klingande mynt». Deremot framhöllo andra talare samhällets orättvisa att beröfva qvinnan en af människans förnämsta rättigheter. I öfverenstämmelse med denna senare åsigt fattade ock mötet slutligen enhälligt sin resolution.

Kongl. Vetenskapsakademien beslöt vid sitt februarisammanträde, att stadgarne icke skulle tolkas så eller ändras derhän, att inväljandet af qvinliga medlemmar blifve möjligt.

Flickskolekommittén. Denna kommitté, hvilken, såsom bekant, är den första af Kongl. Maj:t tillsatta kommitté, hvori qvinnor — Dagnys redaktör Fru S. Leijonhufvud-Adlersparre samt normalskolans föreståndarinna fröken H. Caselli — blifvit insatta, har för tillfället slutat sina arbeten i hufvudstaden och den 11 innev. mars börjat sina inspektionsresor till landets flickskolor, hvarvid färden först ställes till Upsala.

Qvinna skiljoman. I nya lagberedningens förslag till ändring af lagen »om skiljemän och skiljedom» förekommer följande: »Skiljemannauppdrag må lemnas qvinna så väl som man».

En sjukkasse för qvinnor har i vinter bildats i Upsala på initiativ af tio fruntimmer, som försörja sig genom eget arbete. Den har omfattats med mycket intresse och äfven Drottningen har gifvit bidrag till dess grundfond.

Föreningen för gift kvinnas eganderätt beslöt på ett den 12 dennes hållet sammanträde att till § 1 i sina stadgar göra följande tillägg: »Derjemte (d. v. s. utom den sträfvan, som ligger i föreningens namn) vill föreningen i öfrigt främja sådana lagstiftnings- och andra af offentliga myndigheter beroende åtgärder, som kunna bidraga att förbättra qvinnans ställning i samhället».

Från Riksdagen. Den 16:de innv. mars väckte Hr S. A. Hedin i andra kammaren en motion angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, det K. M:t måtte, innan den väntade läroverksreformen framlägges på riksdagen, taga i öfvervägande frågan om flickors in- tagande i de allmänna läroverken.

Finland: *Fröken Rosina Heikel*, hvilken efter aflagda medicinska examina redan en längre tid praktiserat som läkare, har i denna egen- skap blifvit anställd i staden Helsingfors' tjenst från den 1 nästk. juni till den 10 april 1889 med 2,400 mark i årlig lön.

Vid postverket äro f. n. icke mindre än 74 qvinnor anställda, de flesta som föreståndarinnor för postexpeditioner.

Den finska kvinnoföreningens årsmöte (hvarom utförligare fram- deles) har den 21 febr. hållits i Helsingfors under allmänt delta- gande. Den afgaf ett glädjande bevis på den stora framgång dess bemödanden äfven under det sistförflutna året rönt.

»*Dispens från sitt kön*». Finlands första qvinliga filosofie magister fröken *Emma Åström* har nyligen erhållit sökt s. k. dispens från sitt kön, d. v. s. rättighet att, *ehuru* hon är kvinna, söka och vinna befordran till lektorstjenst vid *lärarinne-* seminarier i landet.

Danmark har nu i fröken *Marie Gleerup*, som i sistl. januari månad tog »Medicinsk Embedsexamen», fått sin andra från Köpen- hamns universitet utgångna qvinliga läkare. — Vid detta universitet idka f. n. ej mindre än 7 qvinliga studenter sina studier. En åttonde, *fröken Hansen*, har nyligen der tagit filosofisk examen.

Tyskland: Tyska regeringen har afskedat alla i postverkets, telegrafens eller jernvägarnes tjenst anställda qvinnor under förebärande att qvinnor ej dugde till offentliga värf.

Carlos von Gagern, Voss. Zeitungs specialkorrespondent i Madrid och en af qvinnofrågans mera framstående vänner afled derstädes den 19 sistl. December.

Österrike: Med. Dr *Lucy C. Waite* ifrån Chicago har nyligen erhållit tillräde till universitetet i Wien på samma vilkor som de manliga studerande. Hon genomgår en särskild kurs i barnsjuk- domar och deltager i den berömde Dr Herz' klinik samt en special- kurs i Gynecologi och Obstetrik under Dr Carl Braum.

Holland: Vid universitet i *Gröningen* studera f. n. 22 qvinliga studenter; en studerar medicin, tre matematik och fysik samt aderton literatur.

Den första qvinliga tandläkaren har nu slagit sig ned i Amster- dam. Hennes namn är fru *Virginie Waltjen*.

Belgien: Fröken *Isola von Diest*, den första kvinna, som tagit medicine doktors-grad i Belgien, har nu ändtligen, efter flera års fåfånga bemödanden, lyckats erhålla lagligt tillstånd att praktisera i sitt yrke med åtnjutande af alla en belgisk läkares privilegier.

Schweiz: Den 6:te sistl. december tillätos i *Bern* för första gången Schweiziska qvinnor att utöfva sin kantonala rösträtt — dock endast genom manliga ombud.

England: *Qvinnans politiska rösträtt* har den 19 sisl. februari tagit ett jättesteg framåt, i det att underhuset denna dag utan omröstning i andra läsningen antog förslaget om den politiska rösträttens utsträckande till ogifta kvinnor och enkor, som ega de kvalifikationer, hvilka förläna män rättighet att rösta. Frågan är härmed visserligen ej slutbehandlad, men den s. k. andra läsningen har alltid, då den medgifves utan omröstning, ansetts vara afgörande för en frågas slutliga öde.

Qvinnor i kyrkans tjänst. Vid den sista kyrkostämman framlade domprosten af Chester förvaltningsutskottets berättelse öfver kvinnans tjänst inom kyrkan. Utskottet föreslog, att diakonissor skulle offentliggen och genom händers påläggning utses af biskopen. Efter någon diskussion antogs utskottets förslag.

Qvinlig vaxelmäklare. Miss *Amy E. Bell* har slagit sig ned i London i det hitintills af kvinnor ej försökta yrket som vaxel- och aktiemäklare och har sitt kontor i Bloomsbury.

Skotland: *Den nya brittiska sedlighetslagen* tillämpades för första gången i Skotland, då en ung kvinna, som öfverbevisades om att ha velat locka en flicka om femton år att lemna hemmet för att följa henne till ett illa beryktadt hus i Glasgow, därför dömdes till sex månaders fängelse. Enligt den gamla lagen skulle hon hafva gått fri. — Dylika brott beifras nu ofta i London utan anseende till personen.

Frankrike: *Qvinliga banktjänstemän.* Icke mindre än 160 damer äro anställda i »*Banque de France*» i Paris. De arbeta i särskilda rum och äro i synnerhet sysselsatta med att förstöra gamla sedlar och att fränksilja kuponger. Arbetstiden är från kl. 9 f. m. till 4 e. m. Lågsta lönen är 150 frcs i månaden.

Vid de franska jernvägarne äro många tusen kvinnor anställda, så t. ex. 2,500 endast vid den östra franska stambanan. De användas som biljettförsäljerskor, kontrollörer, renskrifverskor, de tjänstgöra vid materialförråden samt såsom banvakterskor och äro i allmänhet väl aflönade. Lönen för de vid byråerna, kontrollverken eller som biljettförsäljerskor anställda fruntimmerna vexas mellan 1,080 och 4,000 frcs om året. Banvakterskor få 120 à 240 frcs årligen. Vid tjänsteställningen ha afidne tjänstemäns enkor och faderlösa samt jernvägstjänstemäns hustrur och döttrar företråde framför utanför stående.

Qvinliga läkare till ett antal af 9 praktisera f. n. i Paris. Af dem har en, fru *Inès Sarrante*, utnämnts till biträdande läkare vid Stora operan.

Fru Jules Favre har stiftat ett pris om 1,000 frcs, att hvar annat år af Akademien utdelas som belöning för ett af kvinna författadt framstående literärt arbete.

Italien: Vid den sistlidet år i Italien hållna *penitentiärkongressen* hafva de fyra af olika länders regeringar sända qvinliga delegerade på ett intelligent sätt deltagit i öfverläggningarne. De läto alla inskrifva sig uti tredje sektionen — som afsåg fångarnes moralitet och uppfostran samt det skydd, som borde egnas de qvinliga fångarne — och hafva med värme bevakat sitt köns intressen. En af de delegerade

rade, fröken *Lydia Poet*, juris doktor från Turin, inlemnade till kongressen en afhandling om »Uppfostran i fängelset». — Då tvenne franska professorer, ledamöter af kongressen,ingo höra, att Signora Poet blifvit, sina fullständiga examina oaktadt, förbjuden att praktisera i sitt yrke i Italien, lofvade de henne att genomdrifva, att hon af det franska Advokatkollegiet erhöle bemyndigande att utöfva advokatycket i Frankrike, hvarmed äfven följde samma rätt i Italien. Men fr. P. föredrog att afvakta i hennes tanke snart inträffande ljusare utsigter i hennes eget land.

Ett nytt organ för qvinnofrågan har i år uppstått. Det heter *Donna e Lavoro* (Qvinnan och arbetet) och utgifves i Rom. Den äldre qvinnosaktidningen *La Donna* utgifves i Bologna och börjar i år sin 15:de årgång.

Ryssland: Det förljudes att en ny *medicinsk högskola* afsedd endast för *qvinliga* studerande kommer att öppnas i St. Petersburg.

Hänvisning till märkligare tidningsuppsatser i sociala och literära ämnen.

Februari 1886.

Aftonbladet *: N:o 26. »Man och män» i juridisk bemärkelse.

N:o 27. Några ord om träskor. — Dryckenskapens tillstånd i vårt land.

» 28. Ensam af Alfhild Agrell.

» 31. Vid hvilken ålder gifta sig qvinnorna?

» 37. Äktenskap mellan nära anförvandter.

» 40. Det London, som svälter. — Illustrated News och qvinnans rösträtt.

» 44. Djurgårdsbild.

» 45. Vårt jordbruks framtid.

» 46. Pensionsinrättning för Sveriges högre flickskolors lärarinnor.

Nya Dagligt Allehanda: N:o 27. Strödda siffror och reflexioner rörande kommunalbeskattningen.

N:o 29. Om sparpenningars placering.

» 33, 34, 38, 41. *P. E. B—d*, Svensk-norska kriget 1814.

» 35. Carl Johan Malmsten †.

» 43, 45. Orosämnen i Finland.

» 47. Skall Sverige alltjemt köpa jernvägsskenor i utlandet.

Stockholms Dagblad: N:o 33. Ensam af Alfhild Agrell.

N:o 36. W. E. Gladstone. — *E. Pressensé*, Frankrike 1886. — Ett par dagar i Kongl. Biblioteket. — Produktionskostnader.

» 39. Filantropien och rättvisan.

» 43. Edvard Bäckström †.

» 44. Djuren i vexternas lif.

» 46. *C. D. af Wirsén*. Minnesqvåde öfver Edvard Bäckström.

Vårt Land: N:o 28. Den nya lagen angående försäljning af vin och malt-drycker m. m.

N:o 30. *G. B—g*, J. C. Heuch, Vitnesbyrd om Kristus. Anm.

» 34. Statskyrkans afskaffande.

» 38. Den moderna literaturen och den kristna verldsåskådningen.

» 39. Sveriges sparbanks 1883.

» 46. *E. E.* Henrik Ibsen och det sedliga äktenskapet.

» 47. Om väderleksspådomar.

* Dagny har att hembära red. af *Aftonbladet* sin tacksägelse för dess godhet att genom Fr.-Bremer-Förbundets byrå tillsända henne tidningen.

Fredrika-Bremer-Förbundets Berättelse

för första året af dess verksamhet 1885.

I syfte att åstadkomma en närmare sammanslutning mellan alla dem, som vilja deltaga i arbetet för kvinnans framåtskridande, och dem, hvilka närmast skola draga nytta af detta arbete, bildades hösten 1884 af Redaktionen af Tidskrift för Hemmet jemte ett fåtal andra personer en frivillig komité. Efter någon tids förberedelse utfärdade denna komité en inbjudning till dem, som ansågos vara för frågan intresserade, att sammanträda för öfverläggningar. Inbjudningen var undertecknad med namnen S. L—d Adlersparre, E. Ankarsvärd, E. Fries, Hans Hildebrand, Fr. Linnell och Gustaf Sjöberg.

Vid det möte, som hölls på grund af denna inbjudning den 22 november 1884, beslöts att, för vinnande af det åsyftade ändamålet, bilda en förening, som erhöll namnet Fredrika-Bremer-Förbundet. Vid samma tillfälle antogs följande förbundsprogram:

»Förbundets ändamål skall vara att, under kraftig samverkan af erfarna kvinnor och män, inom så vida kretsar af vårt land som möjligt verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt så väl som i socialt och ekonomiskt hänseende.

»Förbundet vill vara en levande minnesvärd öfver *Fredrika Bremer*, den ädla banbryterskan för den svenska kvinnans framåtskridande, och skall därför bära hennes namn.

»Förbundet skall verka för sina syften:

dels genom öfverläggningsmöten af större och mindre omfång;

dels genom upprättande af en förbundsbyrå i hufvudstaden med uppgift att inhemta och meddela upplysningar, tillhandahålla anvisningsböcker och literatur, skol- och arbetsprogram, upplägga register för vissa slag af arbetssökande, samla uttalanden i viktigare frågor för dagen m. m.;

dels genom att söka vinna rådgifvare samt ombud i olika delar af landet till ledning för och främjan af förbundets verksamhet, samt

dels genom att, antingen sjelfständigt eller i samband med någon annan publikation, upprätthålla ett organ inom pressen för förbundets verksamhet.

»Af de många och stora uppgifter, som under årens lopp kunna föreläggas förbundet, må här nämnas blott några, af hvilka tvänne, nämligen *stipendiefonders upprättande* samt *meddelande af råd för sjelfstudier*, torde komma att först taga förbundets krafter i anspråk:

— att bland qvinnor af alla klasser *sprida kännedomen om deras rättsliga ställning* samt deraf följande pligt och rätt så väl för makan och modern som för människan och medborgarinnan;

— att verka för att upplysta och sakkunniga qvinnor må utses att taga del i *komitéarbeten* för utredande af sådana offentliga frågor, hvilka närmast beröra barn och qvinnor;

— att medverka till utredning af frågan om nödiga *skolreformer* och försöks anställande med sådana, främja utgifvandet af praktiska skolböcker samt verka för en förbättrad ställning för den högre flickskolan och hennes lärarekår, äfvensom för folkskolans lärarinnor;

— att verka för att erfarna qvinnor må deltaga i *styrelser för skolor* och alla anstalter der barn och qvinnor i större mängd vistas, arbeta eller utbildas för blifvande verksamhet; så ock för att bildade qvinnor må antagas till föreståndarinnor vid sjukhus af olika slag samt der pågående kurser för kvinliga elever;

— att söka bland olika klasser sprida kännedom om *grunderna för en sund ekonomi*, väcka håg för enklare lefnadssätt samt ett kraftigare deltagande i sparkassor, försäkringsanstalter och andra inrättningar till främjan af en förnuftig hushållning;

— att söka verka för *öppnande af nya banor för kvinnans verksamhet* samt för grundlighet i hennes fackutbildning;

— att verka för bildandet af *stipendiefonder för qvinnor* i syfte att bereda dem utväg till sjelfförsörjning, samt

— *att meddela råd för sjelfstudier*».

Vid ett senare möte, den 3 december 1884, sammankalladt för att på grund af det antagna programmet diskutera ett

framlagdt förslag till stadgar, fastställdes stadgar (se bilaga 1), konstituerades förbundet samt valdes styrelse och revisorer.

Sedan vid Styrelsens första sammanträde, den 5 december, val af funktionärer egt rum, har Styrelsen haft följande sammanläggning och fördelning af göromål.

Riksantikvariern <i>H. Hildebrand</i> , Ordförande,	
Fru <i>S. Whitlock</i> , Sekreterare,	
Dr <i>Carl Nyström</i> , Kassaförvaltare,	
Fru <i>S. Adlersparre</i> .	Fröken <i>Ebba v. Hallwyl</i> .
Fru <i>E. Ankarsvärd</i> .	Fru <i>G. af Klintberg</i> .
Hofintendenten <i>A. Börtzell</i> .	Bankdirektören <i>J. H. Palme</i> .
Fröken <i>L. Engström</i> .	Doktor <i>Gustaf Sjöberg</i> .
Fröken <i>Mina Forsell</i> .	

Suppleanter.

Literatören <i>Ernst Beckman</i> .	Fröken <i>G. Hjelmerus</i> .
Fröken <i>G. Elfving</i> .	Kapten <i>L. A. Hubendick</i> .
Kanslirådet <i>L. Forssman</i> .	Fröken <i>Anna Roos</i> .
Fröken <i>Ellen Fries</i> .	Fröken <i>A. Sandström</i> .
Rektor <i>C. von Friesen</i> .	Fru <i>G. Weidenhielm</i> .
Fru <i>Th. Gylden</i> .	Docenten <i>L. H. Aberg</i> .

Till revisorer valdes:

Häradshöfding *A. Lundvall*.
 Bankdirektören *A. Norman*.
 Fröken *Alida Rossander*

och till deras suppleanter:

Fröken *J. Levison*.
 Fru *Elise Odelberg*.
 Doktor *V. Svedbom*.

Vid nämnda styrelsesammanträde insattes i förvaltningsutskottet, jemte kassaförvaltaren, fru *S. L—d Adlersparre*, fru *E. Ankarsvärd*, *H. Hildebrand* och fru *S. Whitlock*.

* * *

Styrelsen har under det första året, räknadt från den 3 december 1884 till den 31 december 1885, hållit 7 sammanträden och dess förvaltningsutskott 27.

Vid dessa sammanträden hafva dels handlagts löpande ärenden, dels granskats och antagits af särskilda komitéer utarbetade planer och stadgar för *förbundsbyråns verksamhet* inom alla dess olika områden, för *meddelande af råd och handledning vid hemstudier*, för en *sjukkassa* m. m., om hvilka företag i det följande utförligare redogörelse meddelas.

För att sträcka sin verksamhet till landets olika delar och i dem vinna medarbetare, har Styrelsen utsett flera ombud i landsorten.

* * *

Förbundsbyrån, som under första skedet af föreningens verksamhet begagnade en af Slöjdföreningen kostnadsfritt uppåten lokal, inflyttade den 1 april i den nuvarande lokalen, 19 A Lilla Vattugatan, hvilken hållits för allmänheten tillgänglig hvarje söknedag kl. 12—4.

Såsom chef för byrån har fröken *Mina Forsell*, af intresse för saken, utan all ersättning, godhetsfullt tjänstgjort.

Till byråbiträde och bokförare har utsetts fröken *Gertrud Adelsborg*, hvilken mot en, i förhållande till det trägna arbetet, ringa aflöning tjenat den goda saken.

Byråns verksamhet har varit mycket omfattande, hvadan den vid henne anställda personalen mången gång visat sig otillräcklig, hvarför längre eller kortare tid såsom extra biträden tjänstgjort fröknarna *A. Carlberg*, *S. Ulrich*, *O. Adelsborg* och *M. Tersmeden*.

Byrån har för Styrelsens räkning utfärdat kallelsebref till nyvalde ledamöter, skött kassarörelsen och expedierat förbundsmeddelandena.

Under den första tid byrån hölls tillgänglig (december 1884) var hennes verksamhet inskränkt till att lemna råd till bokinköp för julen.

Under år 1885 har i utfärdade cirkulär gifvits tillkänna, att byrån meddelar råd i *ekonomiska*, *juridiska* och *hygieniska* angelägenheter. Förvaltningsutskottet har, för infriande af detta löfte, förvärfvat byrån biträde af framstående yrkesmän inom dessa områden. (Se bilaga 2).

Vidare har byrån haft till uppgift att *förmedla beröringen mellan arbetsgifvare och kvinnliga arbetssökande* inom undervisningens, skrifgöromålens och sjukvårdens områden. För detta

ändamål finnas å byrån inskrifningsböcker upplagda. Der hållas ock tillgängliga skrifter, författningar, skolprogram m. m. till vägledning för tjänst- eller kunskapssökande qvinnor.

Ett så vidsträckt och mångsidigt arbete har med nödvändighet kraft omfattande förberedelser. Först från början af maj 1885 kan byråns verksamhet anses hafva på allvar börjat. För att gifva ett begrepp om det arbete, som blifvit utfördt, får Styrelsen meddela följande siffror.

Enligt inskrifningsböckerna hafva anmält sig	
rådsökande i ekonomiska ärenden	} ----- 98.
i rättsfrågor	
i helsovårdsfrågor	
i öfriga frågor	
arbetsgifvare	75.
arbetssökande	296.
	Summa 469.

Häraf framgår, att uppgiften att medla mellan arbetssökande och arbetsgifvare hittills varit byråns vigtigaste. Med tillfredsställelse kan Styrelsen framhålla, att byråns arbete inom detta område varit under senare delen af året ganska rikt på framgång.

Af 75 arbetsgifvare hafva 17 återtagit gjord anmälan och 11 anmälningar balanserats till innevarande år. Af de återstående 47 hafva sökt och erhållit

lärarinnor	20.
lektionsgifvare	12.
föreläserska	1.
sällskap och biträde i hemmet	4.
öfversättare	3.
kontorsbiträden	4.
utländsk korrespondent	1.
skrifbiträde	1.
sjuksköterska	1.
	Summa 47.

Af 296 arbetssökande hafva 60 återtagit sin anmälan, 190 anmälningar hafva balanserats till innevarande år. Sammanlagda beloppet af de årslöner, hvilka tillförsäkrats dem, hvilka genom byrån erhållit fasta tjänstebefattningar, uppgår i rund summa till 10,000 kr. Dessutom hafva 18 personer erhållit dels lektions-

arbete och dels tillfälliga arbeten, hvilkas värde ej kunnat å byrån uppgifvas. Den högsta årslön, som betingats från byrån, uppgår till 1,200 kr. (dels för lärarinna i utlandet, dels för första kontoristbefattning). Den lägsta lönen är 150 kr.

Vid julen 1885 har byrån åter hållits tillgänglig för personer, som önskat råd med afseende på bokinköp. Den erfarenhet, som vunnits föregående jul, har gjort det möjligt att denna gång sköta detta arbete på ett mer systematiskt sätt. Nyare och äldre barn- och ungdomsliteratur äfvensom andra nyutkomna literära alster utlemnades till kompetenta personer att granskas. Listor upprättades och en samling af hrr bokförläggare insända böcker har vid samma tid hållits till påseende tillgänglig. Råd angående bokinköp hafva under årets lopp äfven på begäran af läsecirklar och skolor meddelats.

Bland ämnen, förut ej specificerade, i hvilka råd eller upplysningar blifvit begärda, må följande nämnas: vilkoren för inträde vid postverket — vilkoren för inträde i andra och tredje afdelningarne af folkskolelärarinne-seminarium — vilkoren för afläggande af tandläkarexamen, för deltagande i samaritkurs, för inträde i hemmet för sjuksköterskor, för erhållande af plats som småskolelärarinna, för deltagande i stadsfullmäktig- och prest-val, pensionsinrättningar för lärarinnor, statsbidrag för högre flickskolor, — möjligheten att skaffa understöd åt omedlade flickor för fortsättande af påbörjad skolkurs — möjligheten att bereda qvinnor anställning i Riksbankens afdelningskontor — sätt att bereda hjälp åt gamla behöfvande lärarinnor — att betrygga barnmorskors ålderdom — förbättrande af klädedräkten — den svenska lärarinnans ställning — utsigten för tyska lärarinnor i Sverige (uppgiften begärd af en tysk lärarinneförening) — skolmötet i Kristiania — förberedande kurs för inträde vid Högre Lärarinne-seminarium — kostnaden för en kurs vid folkskolelärarinne-seminarium — dödlighetsprocenten bland lungsigtige.

Föreningar i grannlanden, som hafva syften liknande vårt förbunds, hafva vändt sig till byrån med frågor om dess organisation, äfvensom till denna sändt meddelanden och skrifter.

* * *

En *sjukkassa* för lärarinnor och med dem likställda qvinnor har, under namn af *Fredrika-Bremer-Förbundets Sjukkassa*, upp-

rättats. Plan och stadgar för densamma hafva först blifvit uppgjorda af fru *Elisabeth Nyström*, sedan granskade och omarbetade af Professor *P. G. Rosén*, derefter behandlade af förvaltningsutskottet och slutligen antagna af Styrelsen. Stadgarne äro aftryckta i bilaga 3.

* * *

För utarbetande af program för råd och handledning vid *hemstudier* tillsattes under våren inom Styrelsen en särskild komité, bestående af fru *S. L—d Adlersparre*, fröknarna *Elfving*, *Engström*, *Forsell*, *Fries*, *Hjelmerus* och *Sandström* samt herrar *Hildebrand* och *Beckman* jemte förbundsledamoten fru *Henschen*. Den uppgjorda planen framlades för Styrelsen och blef af denna antagen i den lydelse som bilaga 4 visar.

Handläggningen af ärenden rörande hemstudier har anförtratts åt en komité bestående af tre personer, för innevarande läsår fröknarna *Ellen Fries*, *Mina Forsell* och *Gunborg Elfving*. Lärare i flera ämnen hafva ock antagits. Verksamheten i detta afseende har börjat mot slutet af året och hafva lärjungar anmält sig i följande ämnen: svenska språket och dess litteratur, franska språket, allmän historia och fysiologi. Medlandet mellan lärjungar, nämnda komité och lärare besörjes af byrån.

* * *

Styrelsen har på grund af stadgarnes § 2 ansett det vara af yttersta vigt att genom tryckpressen sprida redogörelser för sin verksamhet och framställningar i de frågor, som falla inom denna. Genom att öfvertaga 100 exemplar af sista årgången af *Tidskrift för Hemmet*, att för Förbundets räkning försäljas, har Styrelsen förvärfvat sig rätt att genom denna tidskrift få sina meddelanden redigerade och tryckta. Dessa hafva varit af följande innehåll.

I. 1) En öfverblick af arbetet på den svenska qvinnans framskridande af *Esselde* samt

2) Om den norska »Kvindsagsforeningen» af *M. S.*

II. Om studie- och yrkesstipendier för flickor, i syfte att bereda dem utväg till sjelfförsörjning, af *Esselde*.

III. Cirkulär. Anvisningar. Bref. Riksdagsmotioner. En moders uppgift.

IV. Anvisningar till i år myndigblifna qvinnor. Stiftandet af Föreningen för gift qvinnas eganderätt. Kristendomen och kvinnofrågan af *L. H. Å.* Bref från Finland om stipendiesaken.

V. Program för idkande af regelbundna hemstudier. Huru kan den enskilda sjukvården på vår landsbygd förbättras? (efter Dr Bergvall). Till Fredrika-Bremer-Förbundet (bref från Kristiania, af M. S.). En qvinnlig sällskapsförening i Stockholm. Till resp. arbetsgivande damer och herrar.

VI. Gifves det en värnpligt för qvinnan? af Esselde. Från Förbundets praktiska verksamhet. För dagen. Flickskoleundervisningen.

För öfrigt har Styrelsen uppsatt diverse cirkulär, som dels varit tillgängliga på byrån, dels genom tidningarne kringsändts till allmänheten.

Enär uppgörelsen med Tidskrift för Hemmet gälde endast för året, men de för förbundets löpande verksamhet tillgängliga medel ej medgåfvo upprättande af en egen förbundsskrift, i enlighet med hvad förbundets program förutsätter och dess verksamhet kräver, förenade sig ett antal förbundsledamöter att medelst gåfvor, hvilka här nedan stå förtecknade, möjliggöra utgifvandet af en dylik skrift.

Styrelsen beslöt då att med garanti af dessa insamlade medel en förbundsskrift i form af månadsblad skulle utgifvas för främjande af de syften, som finnas upptagna i förbundets program samt för behandling af dermed i samband stående sociala och literära frågor.

Till ledarinna af detta arbete utsågs fru S. L—d Adlersparre, hvilken tillsvidare åtog sig uppdraget med förbehållen rätt för sig att utse redaktionsbiträden och på dem öfverflytta det fastställda redaktionsarfvodet.

Månadsbladet erhöll namnet *Dagny*, och utlofvades råd och bidrag vid dess utgifvande af Victoria Benedictson, Ellen Fries, Anna Sandström, Ernst Beckman, Hans Hildebrand, Seved Ribbing.

* * *

Antalet förbundsmedlemmar utgjorde vid slutet af år 1885:	
ständiga.....	110
årligt betalande	776
	<hr/>
	Summa 886

Anm. Kassaförvaltarens rapport upptager afgifter från ständiga ledamöter 110, inträdesafgifter 778. Skilnaden förklaras derigenom, att två ledamöter erlagt först inträdesafgift och sedan ständig ledamotsafgift.

Såsom kassaförvaltarens rapport (bilagan 5) visar, har Styrelsen på olika tider emottagit *gåfvor* till sammanlagdt belopp af 2,830 kronor. Dessa gåfvor äro följande:

1) *Till garanti för utgifvande af förbundsskriften:*

Redaktionen af Tidskrift för Hemmet, med uttryckt önskan att summan framdeles, om möjligt, komme att öfverflyttas till fonden för studie- och yrkesstipendier för flickor	500 kr.
Fru Johanna Kempe, på samma vilkor	1000 »
Fru Maria Ekman	200 »
Fröken Beatrice Dickson	500 »
Fru Mathilda Sachs	50 »
J. H. Palme	100 »

2) *Utan vilkor för användningen:*

Fröken Ebba v. Hallwyl	300 »
En onämnd	100 »
Grefvinnan Ulla Mörner f. Montgomery	10 »
Fru Johanna Kempe (öfverbetalning)	70 »

För dessa gåfvor hembär Förbundets Styrelse härmed sin tacksamhet till de frikostige gifvarne.

* * *

De låga medlemsafgifterna, af hvilka en dryg del, på grund af stadgad föreskrift, blifvit afsatt till en fast fond, af hvilken endast räntorna få för förbundets årsutgifter användas, hafva, såsom i kassaförvaltarens rapport framhållits, gjort det ganska svårt att på ett tillfredsställande sätt upprätthålla byråns verksamhet, helst dennas inkomster under första tiden måste vara obetydliga.

Byråns inkomster utgöras af följande afgifter:

Arbetsgifvare erlägger	1—5 kr.
Arbetssökande, inskrifningsavgift	1 »
» då plats eller arbete erhållits	1 à 2 »
Vid upplysningars eller råds afgifvande	1 à 2 »

Vid inskrifning till regelbundna hemstudier erlägges inskrifningsavgift 1 kr. till byrån, hvarförutom byrån erhåller 20 % af den stadgade afgiften.

Af personer, som söka råd i juridiska, hygieniska eller ekonomiska angelägenheter, erlägges till byrån en mindre registreringsavgift och derutöfver till den yrkesman, hvars biträde påkallas, ett arvode, som, då uppgörelse derom sker under byråns bemedling, torde utfalla vida billigare än förhållandet eljest skulle vara.

* * *

Förbundets Styrelse har äfven, när tillfälle dertill erbjudit sig, riktat sin verksamhet på annat än det ofvan uppräknade. Så har den, med anslutning till en för ändamålet redan be-
fintlig nämnd, verkat för kvinnors deltagande i val af statsfull-
mäktige, dels genom muntliga upplysningar på byrån, dels
genom tryckta anvisningar.

Frågan om den qvinliga ungdomens elementarundervisning har utgjort föremål för öfverläggningar inom styrelsen, och har, med anledning af denna frågas behandling vid riksdagen, genom en af Styrelsens medlemmar insamlats uppgifter från flickskolor, som åtnjuta statsunderstöd, rörande det sätt, hvar på deras under senare år utgågne elever tillgodogjort sina in-
hemtade kunskaper. Dessa uppgifter utgöra ett värdefullt material för bedömande af skolornas resultat. De hafva derfor blifvit ställda till förfogande för den komité, som Kongl. Maj:t enligt riksdagens begäran tillsatt för bedömande af under-
visningen i nämnda skolor, i hvilken komité för första gången tvänne kvinnor, båda medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet, kallats att deltaga.

* * *

Bland de inom Förbundets program liggande syften, för hvilka Styrelsen ämnar under den närmaste tiden verka, må särskildt nämnas utarbetandet af en plan för studie- och yrkes-
stipendier för flickor samt grundläggande af en fond för detta ändamål.

Stadgar för Fredrika-Bremer-Förbundet.

§ 1. Fredrika-Bremer-Förbundets ändamål är att, under kraftig samverkan af erfarna qvinnor och män, inom så vida kretsar af vårt land som möjligt verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt såväl som i socialt och i ekonomiskt hänseende.

§ 2. För vinnande af sina syften vill förbundet:

a) upprätta en *förbundsbyrå* i hufvudstaden, med uppgift att inom området för förbundets verksamhet inhemta och meddela upplysningar, tillhandahålla anvisningsböcker och litteratur, skol- och arbetsprogram m. m., upplägga register för vissa slag af arbetssökande, samla uttalanden i viktigare frågor för dagen m. m.

b) genom tryckpressen verka för förbundets ändamål.

§ 3. Ledamot af förbundet är hvarje välaktad kvinna och man, som dertill af styrelsen kallats och erlägger stadgade afgifter.

Ledamot, som under två på hvarandra följande år icke erlagt stadgad årsavgift, anses hafva ur förbundet utträdt.

§ 4. Hvarje ledamot erlägger en inträdesavgift af tre kronor samt en årlig avgift af samma belopp.

Den ledamot, som på en gång till förbundets kassa såsom ledamotsavgift erlagt tretio kronor, blifver ständig ledamot.

Inträdesavgifter och ständiga ledamöters afgifter afsättas till en fond, af hvilken endast räntorna få användas, derest ej förbundet å allmänt möte annorledes beslutar.

§ 5. Förbundet sammanträder till allmänna möten, vid hvilka beslut fattas rörande förbundets angelägenheter, eller till lokalmöten.

§ 6. Förbundets styrelse består af tolf medlemmar, hvilka, jämte tolf suppleanter, utses å allmänt möte för en tid af två år.

Styrelsen väljer inom sig ordförande, skriftförare och kassaförvaltare samt ett förvaltningsutskott af fem personer, hvilket vårdar förbundets löpande angelägenheter. Utskottet väljer sin egen ordförande. Kassaförvaltaren är sjelfskrifven ledamot af förvaltningsutskottet.

Vid möte, der styrelsen väljes, utses tre revisorer jämte lika många suppleanter.

§ 7. Styrelsen, som har sitt säte i Stockholm, kallar ledamöter, utlyser allmänna möten, bereder de ärenden, som å dem skola behandlas, och verkställer å dem fattade beslut.

Styrelsen anordnar, när så finnes lämpligt, lokalmöten, besörjer genom lämplig person utgifvande af förbundets skrifter, fastställer reglemente för förbundsbyrån, utser dess föreståndarinna, beslutar om

inflytande penningmedels placerande samt vårdar för öfrigt mellan de allmänna mötena förbundets angelägenheter.

För att styrelsen skall vara beslutsmässig, måste minst fem medlemmar vara närvarande.

§ 8. Kassaförvaltaren öfverlemnar inom två månader efter kalenderårets slut räkenskaperna till styrelsen, som håller dem revisorerna till handa.

§ 9. Styrelsen eger att utse rådgifvare bland personer, som befinnas villiga att lemna upplysningar och råd rörande olika grenar af förbundets verksamhet, samt ombud, för främjande af förbundets intressen i landsorten.

§ 10. Förslag till ändring af eller tillägg till dessa stadgar inlemnas till styrelsen minst en månad före utlyst allmänt möte. Styrelsen framlägger för mötet de väckta förslagen jämte sitt utlåtande öfver dem.

§ 11. Alla val ske medels slutna omröstning.

Beslut vid allmänna möten fattas med enkel röstpluralitet utom i frågor, som angå ändring af stadgarne eller användande af grundfonden, då två tredjedels pluralitet erfordras.

Beslut vid styrelsens sammanträde fattas med enkel röstpluralitet. Ingen må genom ombud rösta.

Bil. 2.

Cirkulär.

Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå,

Stockholm, 19 A, Lilla Vattugatan (intill 1 April: 15 Brunkebergstorg),

hvilken är afsedd att praktiskt arbeta för förbundets ändamål, vill härmed i allmänna drag antyda de olika uppgifter, för hvilken den dels redan nu arbetar, dels i den närmaste framtiden kommer att verka.

Byrån förmedlar *beröringen mellan arbetsgifvare och qvinliga arbetsökande* inom undervisningens, skrifgöromålens och sjukvårdens områden.

För sådant ändamål finnes å Byrån inskrifningsbok upplagd; der hållas ock tillgängliga skrifter, författningar, skolprogram m. m., till vägledning för tjenstsökande eller kunskapssökande qvinnor.

Byrån anskaffar, enligt regler, som inom densamma hållas tillgängliga och som på begäran meddelas, *råd i juridiska och ekonomiska angelägenheter*, lemna upplysningar om utöfvande af *qvinnans lagliga rättigheter*, besvarar förfrågningar rörande *helsovård* m. m.

Byrån meddelar äfven råd för *bokinköp* och bildande af *läseföreningar*.

För utförande af dessa sina uppgifter har Fredrika-Bremer-Förbundet försäkrat sig om biträde af erkänt sakkunniga personer.

Byrån förbereder:

dels ett system för *hemstudier*, med kurser för olika behof och ändamål;

dels en plan för en *sjukhjelpskassa för lärarinnor* och med dem likställda arbetande kvinnor;

dels slutligen bildandet af en *fond för yrkes- och studie-stipendier* för flickor, i syfte att underlätta deras framtida sjelfförsörjning, för hvilken fond man hoppas, att Förbundet skall få mottaga gåfvor.

Byråns förmedling lemnas åt Förbundets medlemmar, i vissa fall kostnadsfritt, i andra mot minsta möjliga ersättning; — åt *icke* medlemmar mot en billig afgift, i mån som ärendet kräfver tid och kostnad.

Förbundets medlemmar och ombud samt andra intresserade personer behagade anmäla till Förbunds-Byrån personer, hvilka önska kallas till medlemmar, requirera program och stadgar m. m.

Ledamot betalar en inträdesavgift för en gång af 3 kronor och en årsavgift af 3 kronor. Den, som på en gång erlägger 30 kronor, varder ständig ledamot.

Förbundets tryckta meddelanden tillhandahållas på Byrån, dels genom Tidskrift för Hemmet (pris 5 kronor för 6 häften) dels i separataftryck à 20 öre.

Äfven andra ströskrifter i ämnen, som tillhöra Förbundets uppgift, formulär till förfrågningar m. m. kunna requireras från Byrån.

Skriftliga förfrågningar skola åtföljas af postmärken för svaret.

Bil. 3.

Stadgar för Fredrika-Bremer-Förbundets Sjukassa.

§ 1. Kassans namn och ändamål.

Kassans namn är Fredrika-Bremer-Förbundets Sjukassa och densamma har till ändamål att åt sina delegare lemna understöd i form af penningbidrag, då någon af dem till följd af sjukdom är oförmögen till arbete.

§ 2. Villkor för delaktighet i kassan.

Delaktighet i kassan kan erhållas af hvarje kvinna, som är lärarinna eller har en ställning och verksamhet, hvilka äro jemförliga med lärarinnas, och hvilka med afseende på sjuklighets-

och dödlighetsförhållanden icke kunna anses vara ogynsammare än lärarinnekallets;

som vid inträdet fyllt aderton år, men icke uppnått femtio års ålder;

som vid inträdet företer läkares intyg om normalt helsotillstånd; och

som erlägger stadgade afgifter.

§ 3. Kassans tillgångar.

Kassans tillgångar utgöras af delegarnes inträdesavgifter och årsbidrag samt densamma möjligen tillfallande gåfvor och donationer. Den består tillsvidare af tvänne fonder: Understödsfonden och Reservfonden. Den förra utgöres af de inflytande årsavgifterna och från densamma utbetalas omedelbart och i första hand sjukhjelpen. Reservfonden bildas af inträdesavgifterna, samt af det överskott, som understödsfonden kan lemna vid hvarje års slut. Till dessa torde framdeles ytterligare en fond tillkomma, Donationsfonden, bildad af tillfälliga gåfvor och donationer.

§ 4. Afgifter till kassan.

Avgifterna till kassan bestå dels af sådana, som erläggas blott en gång vid inträdet, dels af årliga bidrag, hvilkas storlek bestämmas af åldern vid inträdet och utgå enligt följande tabell.

Från fyllda 18 till 25 års ålder	Inträdesavgift. 3 kronor	Årsavgift. 12 kronor.
» » 25 » 30 » »	4 »	13 »
» » 30 » 35 » »	5 »	14 »
» » 35 » 40 » »	6 »	15 »
» » 40 » 45 » »	7 »	16 »
» » 45 » 50 » »	8 »	17 »

Avgifterna inbetalas direkt till kassan i Stockholm inom januari månad af det kalenderår, för hvilket sjukförsäkringen skall gälla. Skulle första inbetalningen af årsavgiften vid inträdet icke ega rum i januari månad, erlägges en avgift, hvars storlek bestämmas i förhållande till den återstående delen af löpande året med tillägg af en månad.

Dessa bestämmelser gälla för personer med normalt helsotillstånd vid inträdet. På kassans styrelse må dock bero att i undantagsfall, mot ökade avgifter, intaga personer med icke fullt normalt helsotillstånd, samt, i undantagsfall, personer äldre än femtio år. Den för inträdesåldern bestämda årsavgiften utgår oförändrad och sjukhjälp utbetalas äfven efter det femtionde året, samt äfven om delegarinnas helsotillstånd under tiden försämrats.

§ 5. Försummad årsavgift.

Underlåter delegare att inom föreskrifven tid inbetala sin årsavgift till kassan, förlorar hon derigenom sin delaktighet i densamma. På

styrelsens bepröfvande må dock bero, dels att medgifva intill en månads respit mot straffränta af 12 %, dels, i händelse inbetalningen fördröjes utöfver en månad, medgifva, att den försunlige må utan nytt intyg om normalt helsotillstånd och genom erläggande af ny inträdesafgift och årsafgift lika med den förut betalda få återvinna sin rätt till kassan. Såsom alldeles ny medlem stånde det alltid fritt att söka åter ingå i kassan.

§ 6. Sjukhjelp.

Sjukhjelpen utgår från understödsfonden med en krona och femtio öre om dygnet för en tid af högst tretton veckor under kalenderåret och utbetalas sedan intyg om oförmögenhet till arbete på grund af sjukdom blifvit styrelsen föredt och af densamma godkändt samt sjukdomen varat mer än fem dygn.

Om kassans tillgångar det medgifva, må på styrelsens beslut tiden för sjukhjelpens utbetalande något utsträckas. dock aldrig öfver tjugu veckor, samt äfven understöd beviljas åt dem, som behöfva hvila eller stärkande kurbehandling. Sedan sjukunderstöd utgått under sammanlagdt ett hundra trettio veckor, beror på styrelsen, huruvida ytterligare inbetalning af den ursprungliga årsafgiften och utbetalning af sjukhjelp skall fortgå. Under barnsäng, beräknad till tre veckor, utgår icke sjukhjelp.

Rättighet till erhållande af sjukhjelp inträder först fyra veckor efter det inträdes- och första årsafgiften blifvit erlagda. Kassans verksamhet tager ej sin början förr än ett hundra femtio medlemmar antecknats såsom delegare i densamma.

§ 7. Reservfonden.

I den händelse understödsfonden ej skulle förmå betäcka nödvändiga utgifter, lemnar reservfonden sitt bistånd, men till dess den senare hunnit växa till ett belopp i kronor af minst tjugu gånger delegarnes antal, må densamma icke användas till andra utgifter än de nyss nämnda nödvändiga. Sedan den nått denna storlek, må på bepröfvande af styrelsen i samråd med sakkunnig person, om så behöfves, bero, huruvida denna fond må ytterligare stärkas eller dess öfverskott användas eventuelt till andra i föregående paragraf nämnda ändamål.

§ 8. Kassans styrelse.

Kassan förvaltas af en styrelse, bestående af fem medlemmar, hvilka jemte tre suppleanter väljas i slutet af april hvarje år af Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse och dess suppleanter. Denna kassa-styrelse, hvars befogenhet för öfrigt är angifven i föregående paragrafer, utser inom sig ordförande samt tillsätter lämplig person till kassaförvaltare och räkenskapsförare. Årets räkenskaper skola vara afslutade och till Förbundets revisorer för granskning aflemnade inom två månader efter kalenderårets slut.

§ 9. Årsmöte.

Hvarje år i april, efter avslutad revision, kallas genom tillkännagivande i tidningarne kassans delegare till allmän sammankomst. Vid denna sammankomst förekommer:

- a) meddelande af styrelsens berättelse;
- b) meddelande af revisorernas berättelse;
- c) fråga om decharge för styrelsen;
- d) möjligen väckta förslag om ändring i stadgarne.

Rösträtten utöfvas per capita och vid omröstning gäller enkel pluralitet.

Vägras decharge, öfverlemnas kassan och dess förvaltning omedelbart i delegarnes händer. Likaså i händelse sådan förändring af stadgarne beslutes, som icke af styrelsen godkännes.

§ 10. Förändring af stadgarne.

Vill delegare i sjukkassan föreslå ändring af eller tillägg till dessa stadgar, skall sådant skriftligen inlemnas till styrelsen före februari månads utgång för att i sammanhang med styrelsens och revisorernas berättelse behandlas på årsmötet.

Bil. 4.

Program för idkande af regelbundna hemstudier.

Det är en gammal erfarenhet, att öfvergången från skolarbetet till studierna i hemmet är förenad med många svårigheter och hinder, hvilka till och med för mången kunna vara oöfverstigliga, och att sålunda blott allt för ofta den unga människans behof af tankeodling och intellektuel utveckling lemnas otillfredsstäldt eller gäckadt af olämplig näring.

Särskildt kan den unga flickan endast sällan efter slutade skolstudier med verklig nytta och framgång läsa på egen hand. Hennes skolgång har ofta varit oregelbunden, hon slutar skolan vanligen så tidigt, att den förberedelse till sjelfständigt arbete, som gymnasialstudierna kunna lemna, ej kommer henne till del, och hon har dessutom långt större svårighet att få råd och hjälp än hvad ynglingen har. Men på samma gång som svårigheterna vid studier på egen hand äro större för den unga flickan än för ynglingen, är hon långt oftare än han hänvisad endast till studier i hemmet. I synnerhet är detta nästan alltid händelsen, då hon har sitt hem i en mera aflägsen

landsbygd. Hon är oftast icke i tillfälle att utbilda sig till ett visst kall eller yrke, hon är af olika anledning bunden vid hemmet, men hennes pligter och sysselsättningar der upptaga vanligen ej på långt när hennes tid. Hon känner, att det lilla kunskapsmått hon vunnit i skolan, endast är en grund, på hvilken hon skulle bygga vidare; hon har ofta ett starkt begär att vidga sina insigter och odla sin tankekraft genom fortsatta studier. Men hon vet ej *hvad* hon skall läsa, ej heller *huru* hon skall läsa, då det ej längre är fråga om lexläsning. Hennes studier, företagna på måfå, blifva derföre oftast allt för oregelbundna och ytliga för att kunna vara fruktbarande. Detta inträffar icke blott omedelbart efter skolgångens avslutande, utan ofta äfven vid mognare år, då den unga qvinnan drifves att söka näring för sitt kunskapsbegär, men i saknad af grundliga förstudier, goda böcker eller lämpliga rådgifvare kastar sig öfver hvilka literära alster som helst, ofta af det mest tvifvelaktiga värde.

För att förekomma de faror och olägenheter, som häraf följa, hafva åtgärder vidtagits i flera land. I Förenta staterna, i England, i Skotland, i Frankrike, i Preussen hafva föreningar bildats i syfte att gifva råd och lemna hjälp åt den på egen hand studerande qvinnan. Dessa föreningar hafva ej alltid lika organisation och deras råd och hjälp taga i de olika landen olika form och ändamål. I Skotland till exempel söker man hufvudsakligen hjälpa de unga flickorna att kunna taga del i vissa examenstäflingar. I Förenta staterna åter söker man företrädesvis vänja dem vid regelbunden och allvarlig läsning. I Paris drifver man rent af skolstudier »par correspondence». Öfver allt hafva dessa föreningar för meddelande af anvisningar rörande hemstudier mottagits med varmt erkännande och vunnit stor anslutning.

Här i Sverige är det den framstående författaren herr Ernst Beckman, hvilken efter att hafva gjort bekantskap med de amerikanska förhållandena sökt, genom en uppsats i Tidskrift för Hemmet*, väcka qvinnornas intresse för ordnade hemstudier. Praktiska svårigheter hafva dock mött för att hos oss kunna åvägbringa föreningar i detta syfte.

Nu vill likväl Fredrika-Bremer-Förbundet söka besegra dessa svårigheter och framlägger derför härmed en plan för meddelande af råd och ledning vid hemstudier, lämpade efter våra förhållanden.

Denna plan är afsedd dels för den unga flickan, hvilken slutat skolan och har tid och håg att fullfölja sina studier, dels ock för personer af mognare ålder, hvilka önska på högre och lägre stadier erhålla anvisning till litteratur eller ledning för grundligare studier i vissa ämnen.

Den studerande eger att sjelf bestämma hvilket ämne hon vill läsa och till hvilken omfattning hon vill erhålla studiehjälp. Likaledes må hon sjelf bestämma den tid, hon vill använda på sina studier, för hvilka de husliga pligterna ej må åsidosättas, endast ordnas i syfte att lemna tid för intellektuellt arbete. En viss regelbundenhet i läsningen måste man nämligen yrka, emedan derförutan intet godt re-

* Se tjugonde årgången.

sultat kan vinnas. Ingen må dock anse denna sak utförbar, emedan måhända ej någon längre del af dagen kan afsättas till studier. Med blott en timme om dagen, väl använd, hafva mången gång goda resultat vunnits. En dotter i hemmet, en lärarinna, en i praktiska värf anställd qvinna har alltid den utvägen att stiga tidigt upp för att tillvinna sig en sådan fredad arbetsstund. Unga hustrur och mödrar kunna, med något tillmötesgående från sin omgifning, i de flesta fall så ordna sin dag, att de få en arbetsstund för sig sjelfva, hvars resultat en gång skall komma familjen till godo. De under sysslolöshetens eller tvångsnöjenas tyngd lefvande qvinnorna skulle genom ett regelbundet tankearbete afvinna lifvet nya intressen och bereda sig sjelfva att värdigare möta dess kraf.

Enligt den uppgjorda planen skulle för hvarje studieämne finnas en högste ledare samt efter behof en eller flera korresponderande lärarinnor. Det har lyckats förbundet att för dessa uppgifter vinna framstående och för saken nitälskande personer.

Hufvudafsigten med de råd och anvisningar, hvilka sålunda erbjudas, är visserligen att tjena dem, hvilka önska studera för kunskapens skull och för att främja sin personliga utveckling; dock är det intet som hindrar att begära ledning för vinnande af ett eller annat praktiskt mål, såsom inträde i högre läroverk, förmåga att undervisa mindre syskon m. m.

Att kostnadsfritt lemna anvisningar för hemstudier och leda dessa skulle för Fredrika-Bremer-Förbundet vara en omöjlighet. Så väl anvisningarna som ledningen kräfva direkta utgifter, och förbundets tillvaro är, allrahelst under första åren, beroende af antalet af dess medlemmar, så mycket mer som medlemsafgiften är satt lågt och den för förbundet utstakade verksamheten är mycket omfattande. Fredrika-Bremer-Förbundet vill emellertid, för att tillvinna systemet för ordnade hemstudier allt flera anhängare, sätta afgifterna för de studerande så lågt som möjligt. Särskild förmån är beredd dem, som tillhöra Fredrika-Bremer-Förbundet.

Alla qvinnor, hvilka önska vidga sina kunskaper och odla sin intelligens genom regelbundna studier, utan att derföre lemna hemmet eller åsidosätta sina pligter der, äro välkomna att begagna sig af de fördelar nedanstående program erbjuder.

Program.

§ 1.

Förbundet vill verka för att qvinnor må vänja sig vid att använda en del af sin lediga tid till bildande läsning efter en bestämd plan.

§ 2.

För detta ändamål erbjuder sig förbundet att:

- a) meddela allmänna råd angående sättet att bedrifva hemstudier,
- b) meddela anvisning rörande litteratur inom visst ämne eller del af ett ämne,

- c) meddela råd för studier, lämpade efter den studerandes behof och ståndpunkt,
- d) bereda den sådant önskar, tillfälle att få anteckningar om lästa arbeten genomsedda och rättade samt skriftliga frågor angående det ämne, som studeras, skriftligen besvarade.
- e) bereda den, som sådant önskar, tillfälle till pröfning af en genomgången kurs.

§ 3.

Hvarje kvinna med vanlig skolbildning, som vill idka hemstudier, kan skriftligen anmäla sig å förbundets byrå till erhållande af ofvan nämnda anvisningar och råd.

§ 4.

Vid sådan anmälan uppgifve man:

- a) fullständigt namn och adress,
- b) huruvida något och i sådant fall hvilket eller hvilka främmande språk läsas utan svårighet,
- c) huruvida man i uppgifvet ämne önskar endast anvisningar rörande litteratur eller råd och ledning för studier,

I senare fallet uppgifve man vidare:

- d) i hvilken skola man gått eller hvilken annan undervisning man åtnjutit,
- e) huru mycken tid man under vanliga förhållanden kan och vill afsätta för hemstudier dagligen eller i veckan.

En hvar uppgifve:

- f) hvilka böcker för henne äro tillgängliga i det anmälda ämnet.

§ 5.

Anmälan för erhållande af råd och ledning i afseende på studier innebär, att den som anmäler sig är villig att, så vida icke oförutsedda omständigheter göra det omöjligt, fortsätta sina studier minst ett halft år, och att minst en gång hvarannan månad insända till förbundets byrå ett kort meddelande om studiernas fortgång.

§ 6.

Vid anmälan erlägges en inskrifningsafgift af 1 krona, gällande för ett halft år, hvilken berättigar till erhållande af anvisning rörande litteratur.

För råd och ledning i afseende å studier erlägges derjemte en afgift i förhållande till det biträde, som önskas.

Medlem af förbundet är befriad från nyssnämnda inskrifningsafgift.

§ 7.

All kostnad för postporto bestrides af korrespondenten.

§ 8.

Förbundet anskaffar handledare i de olika ämnena.

§ 9.

Förbundet är villigt, när så ske kan, meddela upplysning, hvarest till läsning föreslagna böcker kunna till låns erhållas.

§ 10.

Såsom ämnen, i hvilka förbundet är villigt att lemna anvisningar om litteratur och råd för studier, må nämnas:

Historia (äfvén Kyrkohistoria, Kulturhistoria, Litteratur- och Konsthistoria),

Geografi,

Matematik,

Naturkunskap (äfvén Hälsolära),

Pedagogik,

Svenska språket och dess litteratur,

Främmande språk och deras litteratur.

§ 11.

Allmänna förfrågningar angående hemstudier besvaras af Fredrika-Bremer-Förbundets byrå.

§ 12.

Verksamheten för meddelande af anvisningar och råd rörande hemstudier tager sin början med nästkommande oktober månad.
Stockholm i juli 1885.

Styrelsen för Fredrika-Bremer-Förbundet.

Bil. 5.

Kassa-Förvaltarens Rapport.*Till Styrelsen för Fredrika-Bremer-Förbundet.*

Ur räkenskaperna anføres följande:

K o n t i.	Inkomster.		Utgifter.	
Fröken Lindberg.....	100	—	100	—
Fru Whitlock.....	479	—	479	—
Intecknings-Garanti-Aktiebolaget.....	2,800	—	9,150	—
Byrån.....	278	60	1,545	85
Inventarier.....	—	—	809	65
Tidskrifter och cirkulär.....	646	95	562	07
Ständiga ledamöters afgifter.....	3,300	—	—	—
Inträdesavgifter.....	2,334	—	—	—
Årsavgifter.....	2,106	—	—	—
Gåfvor.....	2,830	—	—	—
Räntor.....	107	39	—	—
Organisationskonto.....	—	—	887	79
Allmänna omkostnaders konto.....	—	—	1,136	02
Kassa.....	—	—	311	56
Vinst- och Förlustkonto.....	2,778	27	2,778	27
Balanskonto.....	7,984	—	7,984	—
Kronor	25,744	21	25,744	21

Af gåfvorna äro 2,350 kronor skänkta med vilkor af användning för den nya tidskriftens räkning, 480 kronor deremot utan vilkor.

Vinst- och förlustkontot har följande utseende:

Vinst:

Tidskrifters och cirkulärs konto.....	84: 88.
Årsavgifter.....	2,106: —.
Gåfvors konto.....	480: —.
Räntors konto.....	107: 39.

Kronor 2,778: 27.

Förlust:

Byrån.....	1,267: 25.
Organisationskonto, afskrifning.....	375: —.
Allmänna omkostnaders konto.....	1,136: 02.

Kronor 2,778: 27.

Balanskontot har följande utseende.

Tillgångar:

Intecknings-Garanti-Aktiebolaget	6,350: —.
Inventariers konto	809: 65.
Organisationskonto	512: 79.
Kassan	311: 56.
	<hr/>
	Kronor 7,984: —.

Skulder:

Ständiga ledamöters afgifter	3,300: —.
Inträdesavgifter	2,334: —.
Gåfvors konto	2,350: —.
	<hr/>
	Kronor 7,984: —.

I afseende på den äfven af revisorerne gillade åtgärden att bland tillgångarne upptaga organisationskostnader till ett belopp af 512 kronor 79 öre anmärkes, att en sådan bokföringsåtgärd här som i andra liknande fall har sin förklaring deri, att första året af en förenings verksamhet icke kan eller bör ensamt såsom förlust bära alla de oundvikliga kostnader, som föreningens grundläggande medför, utan böra dessa kostnader på flera år fördelas.

Fröken G. Adelborg har jemte sin öfriga verksamhet å byrån med nit och skicklighet skött befattningen som bokförare och kassör.
Stockholm den 12 februari 1886.

Carl Nyström.

Revisorernas utlåtande har följande lydelse:

»Fredrika-Bremer-Förbundets räkenskaper och styrelseprotokoll för tiden 17 nov. 1884—31 dec. 1885 äro af oss revisorer denna dag genomgångna utan anmärkning, hvarjemte vi äfven granskat de i utgående balanskontot upptagna valutor. De siffror, som utvisa förbundets ekonomiska ställning vid 1885 års slut, finnas angifna i Styrelsens berättelse, till hvilken vi alltså derutinnan hänvisa.

Stockholm den 13 febr. 1886.

Alida Rossander. Alb. Norman. Axel Lundvall.

sjelf. Att kritici ha någon skyldighet hänvisa till hvarandra, som Ni fordrat, ha vi aldrig förr vetat.

Fosterländska äro vi nog; *derför* var det *bland annat* vi ej ville *örja* vår nya tidskrift med hvad Ni kallar smycket, ett förut tryckt finsk-svenskt poem, om än af oss högt värderadt (se Dagny sid. 32); men *så* fosterländska blifva vi aldrig, att vi ej både läsa och *citera* utländska författare.

Nu till Er »betänkligaste» anmärkning. Först är Ni missnöjd, att vi recensert en *manlig* författares arbete, i stället för ett »af någon bland våra yngre begåfvade författarinnor», och detta missnöje ökas, då Ni ser, att vi tillåtit en »manlig kritik» af samma bok.

Visserrligen är Dagny ett organ för kvinnofrågan, men dermed ha vi ej menat, att hon blott skulle skrivas af *qvinno*, blott få tala om *qvinno*, ja till och med blott få recensera böcker skrifna af *qvinno*, såsom Ni synes önska. Det blefve sannerligen »litet för mycket blommor». För öfrigt är det just detta särskiljande af manligt och kvinnligt vi vilja bekämpa. Vi älska öfverhufvud ej kollektivet kvinnan, utan önska, att man och kvinna så mycket som möjligt är skola betraktas som *ett*, som *menniskor*. Må hvarje individ få gälla hvad den kan och alla konstlade skiljemärken mellan könen försvinna. Vi försvara intet kastintresse. Om ej kvinnans sannskyldiga intresse sammanföle med mansens, skulle kvinnofrågan förlora hälften af sitt »raison d'être».

Hvad andra sidan af Er beskyllning angår, neml. att vi öfver hufvud bevärdigat »Erik Grane» med en recension, så vilja vi nämna, att det skett, emedan den boken utgör ett af många påaktadt inlägg i den fråga, som står i det aldri närmaste sammanhang med kvinnofrågan — *sedlighetsfrågan*. Det kan gå lättvindigt nog för en ung dam, som ej ens synes ha en aning om huru djupt den frågan ingriper i hela mensklighetens lif, att utan vidare hänvisa hvarje literärt arbete, som berör den frågan, till den »pornografiska literaturen». Men endast med stora eller fula ord besegras ingen fiende. Vill man draga i härnad för så allvarliga saker, får man både omgjorda sig med rättvisans svärd och rättfärdighetens pansar samt ej glömma pryda sig med det der smycket vi nyss rekommenderade åt Er. Dagny har och från *många* håll mött ett lifligt erkännande för sin idé att låta boken belysas från två sidor. Att Ni erkänner talangen hos vår unga kritiker, Ola Hanson, är oss kärt, och att Ni i jemförelse med densamma finner »Esseldes förmaningar» dunkla, förvånar oss icke alls. Hvad man ser i syne blir ju alltid dunkelt och i Esseldes kritik förefinnes icke en enda »förmaning». Men att Ni finner den samfälda kritiken vara »hufvudsakligen berömande», förvånar oss desto mer. Anser Ni ej sådana ord som Esseldes sid. 22: »Alltifrån den vidriga och onödiga skildringen af Stockholmsbesöket och de yttranden, som senare fallas om tvånget af ett osedligt lif, har förf:n förverkat den rättänkande och fördomsfria läsarens sympatier», för klart och tydligt ogillande, så kunna vi ej hjälpa det. Här rekommendera vi *derför* åter den lugna pröfningen. Men i Ola Hansons hufvudomdöme, att »Erik Grane är en bok, som mödrarne borde läsa», instämma vi fortfarande, ty de få der se huru det går, när de »lemna sina barns otillfredsställda nyfikenhet att reda sig på egen hand».

Utrymmet förbjuder oss ingå i vidare svaromål, utan vilja vi till slut tacka för Era välönskningar och det vänliga intresse, som förmått Er offra så mycken tid på den unga Dagnys uppfostran — en hvar skulle ej brytt sig derom; men innan Ni härnäst kastar Er in på valplatsen önska vi, att Ni lärt inse sanningen af P. Wikners ord: Jag kan aldrig vara säkrare om nederlag än då, när jag gör min motkämpe orätt.

M. H.

Från Dagny till B. A. och åtskilliga andra korrespondenter. Till följd af sjukdom måste svaren på dessa bref uppskjutas till följande nummer.

Alla meddelanden och sändningar till Dagny böra adresseras till Byrån, 19 Lilla Vattugatan, hvilken Måndagar och Torsdagar kl. 5,15—6 tjenar till Red:ns byrå.

Anmälan.

Dagny skall verka för Fredrika-Bremer-Förbundets ändamål: »en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuelt så väl som i socialt och ekonomiskt hänseende».

Hon skall alltså företrädesvis behandla sådana ämnen, hvilka tillhöra Fredrika-Bremer-Förbundets program, samt tillika lemna öfversigter af kvinnofrågans framsteg i utlandet.

Hon skall redogöra för Förbundets verksamhet, meddela hygieniska och ekonomiska notiser, underrättelser om hemstudier, stipendier och själfhjälpsföreningar, uppgifter om arbetsökande och arbetsgifvare äfvensom om nya utvägar till arbete och förvärf m. m.

Derjente vill **Dagny** uppmärksamt följa den nyare inhemska litteraturen, särskildt sådana dess alster, hvilka beröra sociala och sedliga frågor, meddela kortare berättelser, biografiska och historiska utkast, m. m.

Slutligen vill **Dagny** öppna en afdelning för korrespondens emellan sina läsare i lättare eller allvarligare ämnen och der äfven meddela insända kortare uttalanden af olika åsikter i frågor, som tillhöra Förbundets område.

* * *

Dagny utkommer med 1 à 2 tryckark för hvarje månad och skall tillsvidare utgifvas under ledning af **S. L—d Adlersparre** med bidrag af för saken intresserade personer.

Priset för hel årgång blir:

För medlemmar af Förbundet..... kr. 2,50.

För icke medlemmar..... » 4,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 19 Lilla Vattugatan, personligen eller medelst postanvisning.

Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels (inom Stockholm) på Förbundsbyrån, dels äfven hos hrr Bokhandlare.

Presentkort å månadsbladet för 1886 finnas att tillgå å Förbundets byrå.

Då **Dagny** sålunda vill söka förena ett rikhaltigt innehåll med stor prishillighet, så vågar man hoppas, att hon skall möta vänlig uppmuntran och lyckas att leta sig väg till hvarje hem, der man deltagar för kvinnans framåtskridande och der högre allmänna intressen vunnit en fristad.